

KALIP HAZIRLAMA YÖNTEMLERİ

Kalıp hazırlama moda endüstrisinde, vücuda iyi uyum sağlayan giysilerin üretiminde en önemli faktörlerden birisidir. Kalıp, temel geometrik blokların insan vücudunu matematiksel bir uygulama ile sarmasıdır. İyi bir giysi hazırlamada en önemli etkenlerden biri giysi kalıplarının vücut özelliklerine göre hazırlanmasıdır. Kalıp hazırlanmasındaki amaç, kumaşın rahat ve düzgün bir şekilde ve seçilen modele uygun olarak vücut geometrisini kuşatmasıdır. Kumaşın vücut üzerindeki yuvarlak hatlara yerleşmesinde ve giysinin vücuda uydurulmasında penslere, büzgünlere veya yedirme paylarına ihtiyaç vardır. Özellikle giysilerde uyum ve hareket serbestliği, estetik unsurlardan önce geldiğinden, giysilerin kalıp formunun oluşturulmasında, vücudun geometrik yapısı ve vücudun bölümleri arasındaki oranların bilinerek göz önünde bulundurulması son derece önemlidir. Bunun yanı sıra modanın farklı dönemlerdeki stil özellikleri (dar veya geniş), kullanılan kumaşın fiziksel boyut değişimleri (esneme, çekme, sarkma v.b.) ve giysinin türü (iç, dış, üst giysi) kalıp ölçülerine yapılacak eklemelerde veya eksiltmelerde dikkate alınmalıdır. Moda endüstrisi, aşağıda sıralanan yöntemlerden, yapılarına uygun olan sistem ile kalıplarını oluştururlar.

a) Kopyalama İle Kalıp Hazırlama: Giysi kalıbı hazırlama yöntemlerinden en basitidir. Kopya bir şeyin taklidi ya da aslından alınan örneği olarak tanımlanmaktadır. Kopyalama yöntemi ile kalıp hazırlama iki farklı şekilde yapılabilmektedir. Bunlar, giysi üzerinden ve paftalar üzerinden kopyalamayla kalıp hazırlamadır.

b) Bıçkı İle Kalıp Hazırlama (iki boyutlu): Değişik kalıp hazırlama sistemlerinden yararlanarak daha bilimsel ve sistematik çalışma ile elde edilen kalıplardan oluşturulur. Ölçü sistematığının kullanımını esas alan bu yöntemde giysi kalıbı, standart ölçü tablolarından ya da vücut üzerinden alınan ölçüler yardımıyla, temel ve yardımcı çizgiler kullanılarak hazırlanmaktadır. Vücut üzerinden alınan temel ve yardımcı ölçüler dışında bazı ölçüler formüller yardımı ile bulunmaktadır. Günümüzde geliştirilmiş birçok kalıp sistemi kullanılmaktadır. Almanya’da geliştirilen Müller bıçkı sistemi, İngiltere’de geliştirilen ‘Metrik’ bıçkı sistemi ve Amerika’da geliştirilen ‘temel blok’ sistemleri, geliştirildikleri ülkelerin ve diğer ülkelerin hazır giyim endüstrilerinin kullandıkları kalıp çizim sistemleridir. Bu kalıp sistemlerinin ortak özelliği, her birinin kendi standartlarına göre geliştirdiği ölçü alma tekniği doğrultusunda, formüllerle hesaplanarak hazırlanmış standart ölçü tablolarından yararlanılması ve giysi çeşidine uygun bollukların, bolluk tablolarından ekleyerek standart kalıp çizimlerine ulaşmalarıdır (Aşık ve diğerleri, 1994: 24). Tüm kalıp sistemlerinde kalıbın vücut şekline uyumu pensler ile sağlanmaktadır.

c) Bilgisayarda Kalıp Hazırlama: Temel bir kalıbı baz alarak bilgisayar yardımıyla kalıp hazırlanmasıdır (Kurumer, 2007: 68). Bu kalıp sistemleri genel olarak, menü ve alt menülerle çalışır. Bugün piyasada oldukça gelişmiş kalıp hazırlama, serilendirme ve pastal planı hazırlama sistemleri mevcuttur. Bu bilgisayar programları ile kısa sürede model tasarımı, kalıp elde etme ve serileştirme gibi işlemler yapılabilmektedir. Günümüzde pek çok hazır giyim işletmesinde bu programlardan birisi kullanılmaktadır. Bu programların birçoğu 3 boyutlu sanal giydirmeye programları ile uyumlu çalışabilmektedir. Moda Endüstrisinde Kullanılan Kalıp Çeşitleri Moda endüstrisi üretiminde genel olarak 3 çeşit kalıp kullanılmaktadır. Temel kalıp Model kalıbı ve Üretim kalıbı Temel Kalıp: Beden ait standart ölçüler kullanılarak hazırlanmış bir giysi tipine ait en basit kalıp parçalarını içeren bir takımdır. Üzerinde çeşitli model uygulamaların yapılması için kullanılır. Bu kalıplar genellikle örnek beden olup, sadece (konfor) rahatlık payına sahiptir. Dikiş paylarını içermez. Temel kalıplar genellikle ortalama tipi ve bedeni temsil eden bir ölçü dizisine göre hazırlanmaktadır. Erkek giysi kalıpları için 48, kadın giysi kalıpları için 38 bedene ait ölçüler ana kalıp olarak kullanılmaktadır. ‘Temel Kalıp’ da denilen bu kalıpların (etek-bluz-çeket gibi), gerçek kişi ya da model üzerinde uyum testi yapılarak forma uygunluğu onaylanmıştır. Hem bireysel hem de toplu üretim türlerinde bu kalıptan kopya alınarak model kalıbı hazırlanır. Giysinin netliği – duruş düzgünlüğü bu kalıba dayanır. Hazırlanan model için, doğru temel kalıbın seçilmiş olması çok önemlidir.

Model Kalıbı: Temel kalıp blokları üzerinden alınan kopya üzerinde, kullanım amacına ve tasarım detaylarına uygun olarak düzenlenmiş olan kalıptır. Giysi tipine ve kumaş tipine göre değişen bolluk ve dikiş payları eklenerek kalıp tamamlanır. Öncelikle model özelliklerine göre temel kalıp üzerinde model uygulama yapılır. Model ile ilgili her detay temel kalıp üzerine aktarılır. Gerekli çıt işaretleri koyulur. Bu kalıp kullanılarak bir prototip giysi hazırlanır. Bu giysi üzerinde gerekli incelemeler ve

provalar yapıldıktan sonra kalıp üzerinde gereken düzeltmeler yapılır. Düzeltilmiş kalıpla yapılan numune kontrol edilip onaylandıktan sonra kalıplar serilendirilir. Serilendirilmiş beden kalıplarına göre beden seti numuneleri dikilip yine onaylandıktan sonra üretim kalıbı hazırlanır.

Üretim Kalıbı: Üretim kalıpları, model özelliğine göre parçaların hazırlanmış, gerekli dikiş payları verilmiş, üzerine kesim ve dikim için gerekli yazı ve işaretlerin yazılıp işaretlendiği kumaşa uygulamaya hazır iki boyutlu kalıplardır. Onaylanan serilenmiş model kalıpları üretim için tekrar kontrol edilir. Kullanılacak her kumaş çeşidine göre veya aynı kumaşın değişik partilerine göre bolluk payları, çekme payları değişeceğinden yapılan testlere göre kalıplarda değişiklikler yapılmalıdır. Bu kalıplar üzerine giysinin üretilebilmesi için gereken tüm bilgiler; model numarası, beden numarası, kalıp parçasının ismi, kaç adet kesileceği, tarih, kalıp kesim tarihi, kalıp hazırlayanın ismi, kalıpların ait olduğu modelin kod numarası, birden fazla modelde kullanılacaksa, bu modellerin kodu gibi gerekli bilgilerin yanı sıra, dikiş payları(şablon payı), çit işaretleri, varsa üst dikişlerinin genişliği, büzgü payı, pili yönleri, düz boy ipliği gibi bilgilerin yer alması gerekmektedir. Üretim kalıpları üzerinde tekrar değişiklik yapılamaz. Çünkü bu kalıplar ile artık değiştirilmeyecek olan toplu kesim işlemi yürütülecektir.

KALIP HAZIRLAMADAKİ TEKNOLOJİLER

Bilgisayarda Kalıp ve Pastal Planı Hazırlama CAD-CAM Sistemleri Hazır giyim sanayinde ileri teknoloji hizmetlerini yerine getiren cihazların ortak adı bilgisayar destekli tasarım (CAD) ve bilgisayar destekli üretim (CAM) dir. Bilgisayar destekli tasarım, bilgisayar yardımı ile bir ürünün biçimlendirilmesidir. Bilgisayar destekli tasarım sistemleri hazır giyim sanayinde kalıp hazırlama ve pastal hazırlamada kullanılmaktadır. Giysi modellerinin tasarımı onaylandıktan sonra, üretilebilmeleri için kalıplarının hazırlanması gerekir. CAD sistemleri ile ana kalıp hazırlığı, model uygulama, serilendirme ve kesim planı hazırlığı bilgisayar ile yapılabilmektedir. Sıfırdan kalıp hazırlanabildiği gibi, elde hazırlanan kalıplar da sisteme aktarılabilir. Bu sistemler, kalıpların bilgisayara tanıtıldığı bir giriş istasyonu, model geliştirme ve pastal grafiği hazırlama istasyonu ve pastal çıktılarının alındığı çizicilerden oluşmaktadır. Bu sistemlerin avantajları; üretimin en zaman alıcı ve beceri isteyen kısmı olan kalıp odalarında modelin hazırlanması, kalıp hazırlanması, serilendirme ve kalıp kontrol işlemleri kısa zamanda hata riski minimum düzeyde yapılabiliyor olmasıdır. 3D CAD Sistemleri 3 boyutlu vücut tarayıcıları, vücut ölçülerinin kısa sürede ve standart olarak alınmasını sağlayan teknolojik gelişmelerden birisidir. Bu sistemler ile canlı model üzerinden, tüm vücut üç boyutlu olarak taranıp yüzlerce ölçü alınabilmektedir 3 boyutlu vücut tarama sistemi, elde edilen yüksek çözünürlükteki vücut görüntülerini hatasız ve eksiksiz analiz etmekte ve tasarlanan giysinin üretimi için gerekli tüm kalıp ölçülerini standart veriler halinde sunmaktadır. Bu veriler model tasarımı ve kalıp hazırlama programları yardımıyla, model ve kumaş dosyalarına entegre edilerek, müşterinin arzu ettiği desende, vücuduna uygun bir modelin kalıpları hazırlanabilmekte, otomatik olarak kesilebilmekte ve dikime hazır duruma getirilebilmektedir. Bu sistemlerin birçoğu vücut tarama sistemleri ile birlikte çalışmaktadır. 3 boyutlu CAD sistemleri sayesinde değişik boy ve bütünlükteki giysiler için temel kalıpları elde etmek oldukça kolaylaşmıştır. Çalışılacak hedef kitlenin ölçülerine uygun, parametrik giysi modelleri tasarlandıktan sonra; 3 boyutlu CAD sistemleri yardımıyla tamamen otomatikleşmiş bir biçimde tasarlanmış giysilerin oluşturduğu bölgeyi kaplamak için gerekli olan 2 boyutlu kalıplar üretilebilmektedir. 3 boyutlu CAD sistemlerinin sağladığı en önemli avantaj, bilgisayar ortamında hazırlanan 2D kalıpların birleştirilerek seçilen sanal manken üzerine giydirilmesi yoluyla kalıpların test edilmesine olanak sağlamasıdır. Böylece kalıp ve model doğruluğu hem teknik hem de görsel olarak detaylı biçimde değerlendirilebilmekte, kişiye özel üretimlerde müşterinin beğenisine dikim öncesinde sunulabilmektedir. Bu sistem üretici açısından, Prototip üretimini ortadan kaldırarak zaman, iş gücü ve maddi tasarruf sağlanmakta, tüketici açısından da, alışveriş sırasında kabinlerdeki kıyafet deneme işlemi ortadan kaldırmaktadır.

KALIP HAZIRLAMADA DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR

Giysi kalıbı hazırlama süreçlerinde; hem modelistler hem de stilistler etkili olmaktadır. Üretilebilir tasarımlar yapması beklenen stilistler tasarım sürecinde modelistlerle işbirliği ve bilgi paylaşımı içerisinde olduklarında daha verimli ve sonuç odaklı koleksiyon ve tasarımlar oluşmaktadır.

Tasarımların moda ürünlere dönüşmesindeki ilk aşamayı giysi kalıbı hazırlama süreçleri oluşturmaktadır. Bu nedenle kalıp hazırlama işlemlerindeki başarı toplam olarak koleksiyonun başarısını önemli ölçüde etkileyecektir. Kumaş ve üretim olanaklarının da dikkate alınması gereken kalıp hazırlama süreçleri birçok moda marka için geniş ekiplerle gerçekleştirilmektedir. Bu süreçlerde özellikle dikkate alınması gereken hususlar aşağıda sıralanmıştır.

- Kalıp çizimi için gerekli araç ve gereçler kullanılacak yöntemlerle uyumlu olmalıdır.
- Kalıp çizimini yapacak kişi, belirtilen ürün grubunda kalıp hazırlama konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmalıdır. İç giyim kalıplarının gömlek ürününde deneyimli bir modelist ile hazırlanması beklenemez.
- Üretim yapılacak hedef kitleye uygun kalıp sisteminin seçilmesine ve ölçülerin bu sisteme uygun olarak alınmış olmalıdır.

• Sisteme uygun olarak alınmış ve formüllerle hesaplanmış ölçülere, giyim çeşitlerine ve tasarımın stiline uygun bolluklar, ilaveler veya eksiltmeler kullanılmalıdır.

Kalıp Hazırlamada Kullanılan Bazı Terimler;

Asimetri: Sağı solu farklı olan model/şekil.

Simetri: Bir modelin veya şeklin iki tarafının bir eksene göre birbirinin aynı olmasıdır.

Baz Kalıp: Model uygulamada kullanılmak üzere ölçülere uygun hazırlanmış dikiş paysız ana kalıptır.

Korsaj: Bel ile kalça düşüklüğü arasında oluşturulmuş enine kesit.

Pafta: Kalıp çıkarmaya yarayan, üzerinde değişik model ve ölçülere göre hazırlanmış kalıp şekilleri olan bir giysi kalıp haritası

Pat: Giyimde üst üste binen pay

Pens: Giyimi bedene oturtmak için yapılan katlamalar

Pili: Giyimi model özelliğine göre verilen katlanan bolluk.

Plikşe: Birbirine bakan iki pli

Gode: Tek noktadan açılan çeyrek veya yarım daire şeklindeki kesikli yada ana kalıbın açılmasıyla oluşan bolluklardır.

Şablon: Dikimi yapılacak giysi için hazırlanan kalıpların kumaş kesiminde kullanılmak üzere, kalıbın kenarlarına verilen payları ve gerekli işaretler(Model adı, beden numarası, parça adı, kod numarası, düz iplik, çıt yerleri vb.) belirlenerek kalıbın kesimine hazır hale getirilmiş şeklidir.

Çıt(çentik): Çıtlar modelist ile makineci arasında anlaşmayı sağlayan son derece önemli işaretlerdir. Dikiş paylarını veya çakışma noktalarını gösteren kontrol amaçlı atılan 1 cm den küçük çentiklerdir.

Klapa: Ceket, elbise, bluz, manto gibi giysilerin üst düğme ile yaka arasında kıvrılan kısmıdır.

KALIP HAZIRLAMADA ÖLÇÜ

Giysi tasarımında çizimlerin üç boyutlu bir ürün haline dönüştürülebilmesi için, ilk başta doğru ölçülere ve doğru teknığe ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle öncelik, üretim yapılacak hedef grubuna uygun beden ölçülerinin elde edilmesidir. Giysi kalıbı için gerekli ölçüler doğrudan birey üzerinden ölçülebildikleri gibi, elde edilen temel ölçülerden bir takım oranlarla da hesaplanabilmektedir. Günümüzde farklı toplumlar, toplum yapılarına özgü vücut tipi, şekli ve oranlarını belirleyerek ölçü sistemine dayalı kalıp hazırlama sistemleri geliştirilmişlerdir. Bu kalıp sistemlerinin ortak amacı vücut ölçülerine ve formuna en iyi şekilde uyum sağlayacak giysi kalıpları elde etmektir. Giysi kalıpcılığında ölçüler iki şekilde elde edilir.

1- Vücut üzerinden(bireysel ölçülendirme)

2- Standart ölçü tabloları ile

1. Bireysel Ölçülendirme: Bu yöntem kişiye özel üretimlerde kullanılır. Kullanılacak kalıp sistemine göre kişiler üzerinden gerekli tüm ölçülerin alınması ile ölçüler elde edilir. Bu zahmetli ve masraflı bir iştir.

2. Standart Ölçü Tabloları İle Yapılan Ölçülendirme: Hazır giyimde kitle üretimi yapılmasından dolayı her model için tek tek ölçü almak yerine ölçü standardizasyonuna gidilir. Ölçü tablolarında ölçüler, beden numaralarına göre gruplandırılmıştır. Standart ölçü tablolarında, farklı vücut oranları belirli bir sistem içerisinde gruplar halinde toplanmaktadır. Bu tablolardaki ölçüler beden numaralarına göre gruplandırılır. İnsan vücudunun temel genişlik ve uzunluk ölçüleri yanında, yardımcı ölçüler de hesaplanarak tabloların oluşumu sağlanmaktadır. Uluslararası çapta çeşitli ülkelerde gerek vücut biçimleri, gerekse vücut ölçüleri değişiklik gösterdiği gibi, beden tanımları da birbirinden farklı olabilmektedir. Bu doğrultuda ortaya çıkan farklılık konusunda uluslararası beden ölçüleri tablosu kullanılmaktadır. Örneğin beden ölçüsü açısından değişik rakamlar ve harfler kullanan farklı ülkeler, rakam ve harflerin neye karşılık geldiği bu tablo ile anlaşılabilir.

KALIP HAZIRLAMADA BOLLUK TABLOSU

Beden ölçü tablolarındaki ölçüler çıplak vücut üzerinden alınan ölçüler olup herhangi bir pay içermemektedir. Rahat hareket edilebilmesi için standart ölçü tablosundaki ölçülere, ilave olarak bolluk payı verilir. Vücut ölçülerine yapılacak ilaveleri etkileyen en önemli unsurlar; vücut özelliği, vücut şekli ve giysi türüne göre verilecek hareket rahatlığı payı, giysinin model özelliği, moda etkisi, kullanılan kumaşın özellikleri yer almaktadır.

MÜLLER KALIP HAZIRLAMA SİSTEMİ

İnsan vücudunun anatomik özellikleri dikkate alınarak bir takım kuralların kalıba nasıl uygulanacağını açıkladığı bu kalıp sistemi Almanya'da Michael Müller tarafından geliştirilmiştir. Müller&Sohn kalıp çizim sisteminde temel yaklaşım, vücut oranlarıdır. Temel ölçülerin dışındaki yardımcı ölçüler, kalıp üzerindeki referans eksenleri, vücut oranları veya sabit tecrübe değerleri vb gibi ölçüler çeşitli formüllerle hesaplanarak bulunmaktadır. Müller Kalıp Hazırlama Sistemi'nde vücut ölçüleri bolluk verilmeden iç giyim üzerinden alınır. Bu sistemde kalıp çizimi için kullanılan ölçüler; temel (esas) ve yardımcı ölçüler olmak üzere iki gruba ayrılırlar. Temel ölçüler vücut üzerinden doğrudan alınarak bulunur. Yardımcı ölçüler ise, temel ölçüler ve temel ölçülerden hesaplanarak elde edilir. Müller Kalıp Hazırlama Sisteminde Temel Beden Kalıbı Hazırlanırken Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar • Ölçüler bolluk verilmeden, kalıp sisteminin esaslarına uygun olarak doğru tekniklerle alınmalı ya da hesaplanmalıdır.

- Önce genişlik sonra uzunluk ölçüleri alınmalıdır.
- Elde edilen temel ölçülere vücut tipine, model özelliğine, kumaş yapısına ve kullanılan kalıp hazırlama sisteminin esaslarına göre bolluk ilaveleri verilmelidir.
- Beden numarası, beden genişliği ölçüsünün yarısından altı çıkarılarak bulunmaktadır. Bu formülde çıkan sayı tek ise bir üst sayıya tamamlanarak beden numarası belirlenmektedir.
- Temel kalıp çizimleri üzerine, üretim yapılan kişinin vücut özelliklerinin gerektirdiği düzeltmeler yapıldıktan sonra model uygulama çalışmaları yapılmalıdır. Müller Kalıp Hazırlama Sisteminde Ölçü Almada Dikkat Edilecek Noktalar Moda endüstrisinde ölçülerin birey üzerinden alınmasında dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır:
- Ölçüleri alacak kişinin mesleki yeterliliğe sahip olması gereklidir.
- Ölçü alma işleminde gerekli olan araç ve gereçler önceden hazırlanmalıdır. Bu araç ve gereçler

- mezura, cetvel, bel şeridi (lastik, grogren kurdele, kurdele ve ekstrafor), kağıt, kalem ve boy aynasıdır.
- Diğer ölçülerin alınmasında bel yeri referans noktası olarak belirlendiği için, ekstrafor ya da ince bir şeritle belin en ince yerinden yere paralel olarak bel şeridi bağlanmalıdır.
  - Ölçüsü alınan kişinin vücut yapısına dikkat edilmeli, simetrik olmayan bedenlere özellikle dikkate alınmalıdır.
  - Ölçüsü alınacak birey çıplak ayakla, düz bir zemin üzerinde normal duruşunda durmalıdır.
  - Tüm ölçüler giysi giyilirken sürekli kullanılacak korse, sütyen gibi iç giyimler üzerinden alınmalıdır.
  - Ölçüler alınırken, mezura ne fazla sıkı nede bol bırakılmamalıdır.
  - Ölçülerinin alınacağı kalıp sistemi belirlenmeli ve bu sistemin gereklerine göre ölçüler alınmalıdır.
  - Alınması gereken ölçülerin isimleri bir kağıda sırayla yazılmalı ve ölçü verileri alındığı ölçü isminin karşısına doğru olarak yazılmalıdır.
  - Önce temel daha sonra yardımcı ölçüler alınmalıdır.
  - Yardımcı ölçüler vücudun sağ tarafından alınmalıdır.
  - Genişlik ölçüleri vücudun en geniş yerleri üzerinden geçecek şekilde ve yere paralel olarak alınmalıdır.

- Uzunluk ölçüleri düz (yere dik) olarak ve mümkün olduğunca mezür kaldırılmadan alınmalıdır.
- Genişlik ölçüleri alınırken, mezuranın birleştiği noktaya bir parmak sokularak ölçü alınmalıdır

MÜLLER KALIP HAZIRLAMA SİSTEMİNDE KULANILAN ÖLÇÜLERİN HESAPLANMASI VE VÜCUT ÜZERİNDEN ÖLÇÜ ALMA

Müller Kalıp Hazırlama Sisteminde Kullanılan Ölçülerin Hesaplanması Birbirinden farklı vücut yapılarına sahip olan insanların birbirinden farklı antropometrik ölçüleri ve bu ölçülerin birbirine olan oranları sınırsız farklılıklar gösterir. Moda endüstrisinde, giysi üretilecek grubun (kadın, erkek veya çocuk) standart ölçülerine ulaşmak ve bu ölçüler doğrultusunda bireylere uygun giysi üretebilmek, üretimin en önemli aşamasını oluşturmaktadır. Temel ve Yardımcı Ölçü Hesaplama

Kh Bütün Boy: Ölçülür. **Bu Beden:** Ölçülür. **Tu Bel:** Ölçülür. **Hu Kalça:** Ölçülür. **Alg Kol boyu:** Ölçülür. **Rh Koltuk Derinliği:** Beden Genişliği $1/10 + 10,5$ cm (80 cm den büyük) + **Bolluk R1 Arka Uzunluğu:** Bütün Boy $1/4$ **Lg Giysi Boyu:** Modele göre değişir **Ht Kalça Düşüklüğü:** İlaversiz **Koltuk Derinliği + Arka Uzunluğu Hs Arka Yaka:** $1/10$ Beden Genişliğinin $1/2$ si + 2 cm **Bt I Göğüs düşüklüğü I :** Ölçülür. **Bt II Göğüs düşüklüğü II:** Göğüs Düşüklüğü I - Arka Yaka **VI I Ön uzunluğu I:** Ölçülür. **VI II Ön uzunluğu II:** Ön Uzunluğu I - Arka Yaka. *80 - 90 Beden Genişliği ölçüsüne kadar Arka uzunluk + 4 cm *91-100 Beden Genişliği ölçüsüne kadar Arka Uzunluk + 4,5 cm *101 - 110 Beden Genişliği ölçüsüne kadar Arka Uzunluk + 4,5 cm + $1/10$ artık ölçü *111-120 Beden Genişliği ölçüsüne kadar Arka Uzunluk + 5 cm + $1/10$ artık ölçü *121-130 Beden Genişliği ölçüsüne kadar Arka Uzunluk + 5,5 cm + $1/10$ artık ölçü *131 cm den büyük bedenlerde Arka Uzunluk + $6+1/10$ artık ölçü **Rb Arka Genişliği :** Beden Genişliği $1/8 + 5,5$ cm + **Bolluk Ad Koltuk Genişliği:** Beden Genişliği $1/8 - 1,5$ cm + **Bolluk Bb Ön Genişliği :** Beden Genişliği $1/4 - 4$ cm +**Bolluk Artık Ölçü:** 101 cm bedenden itibaren ön uzunluğu II hesaplamasında kullanılan artık ölçü 100 cm nin üzerindeki ölçüyü ifade eder. Örneğin: Beden genişliği 122 cm olan kişinin 22 cm artık ölçüsü vardır. Bu durumda göğüs büyüklüğünden oluşacak ön uzunluk ölçüsü değişimine ihtiyaç duyulur. Belirlenen artık ölçünün $1/10$ 'u ön uzunluk ölçüsüne eklenir. Beden genişliği: 122 cm Arka uzunluğu: 42 cm olan bir kişi için; Ön uzunluğu II: Arka uzunluğu +5,5 cm + $1/10$ artık ölçü : $42 + 5,5 + 2,2 = 49,9$ cm Müller Kalıp Hazırlama Sisteminde Vücut Üzerinden Ölçü Alma Giysi kalıbının doğru ve eksiksiz hazırlanabilmesi için vücut ölçülerinin uygun kriterler doğrultusunda alınması gerekmektedir. Temel beden kalıbı hazırlanırken vücudun $1/2$ 'si esas alınır. Önde ön ortası, arkada da arka ortası olarak adlandırılan vücudu önden ve arkadan tam ikiye ayıran dikey hat esas alınır ve temel beden kalıbı bu iki hat arasında yapılandırılır. Temel Ölçüler Vücut üzerinden alınan ölçülerdir. Ölçüler alınmadan önce yapılması gereken ilk işlem belin en ince noktasından geçecek şekilde ekstrafor ya da bel şeridinin yere paralel şekilde bağlanmalıdır. Kh Bütün boy: Kişinin baş dahil çıplak ayakla alınan boy ölçüsüdür. Bu Beden: Göğsün en yüksek noktasından başlayarak yere paralel olarak alınır. Tu Bel: Bel çukurundan ve yere paralel olarak alınan ölçüdür. Hu Kalça: Kalçanın en geniş yerinden yere paralel olarak alınan ölçüdür. Alg Kol boyu: Kol dirsekten hafifçe kıvrılmış durumdayken, omuz başından bilek kemiğine kadar alınan ölçüdür. Yardımcı Ölçüler Temel ölçüler esas alınarak hesaplanan ve vücut üzerinden de alınabilen ölçülerdir. Ölçülerin tam olarak başlangıç noktası kestirilemediğinden vücut üzerindeki yerleri bilinmeli ancak ölçüler vücut üzerinden alınmamalıdır. Yardımcı ölçüler uzunluk ölçüleri ve genişlik ölçüleri olmak üzere iki gruba ayrılır. Uzunluk ölçüleri Rh Koltuk derinliği: Arka yaka ortasından kolun bedenle birleştiği noktaya kadar olan uzunluk ölçüsüdür. RI Arka uzunluk: Arka yaka ortasından bel hattına kadar alınan uzunluk ölçüsüdür. Ht Kalça düşüklüğü: Arka boyun omurundan kalçanın en geniş olduğu hizaya kadar olan uzunluk ölçüsüdür. Bt I Göğüs düşüklüğü I: Arka yaka ortasından göğsün en yüksek yerine kadar alınan uzunluk ölçüsüdür. Bt II Göğüs düşüklüğü II: Göğüs düşüklüğü I ölçüsünden, hesaplama yöntemi ile bulunan arka yaka ölçüsü çıkarılarak bulunur. VI I Ön uzunluk I: Arka yaka oyuntusundan ön bele kadar olan uzunluktur VI II Ön uzunluk II: Ön uzunluğu I ölçüsünden, arka yaka ölçüsü çıkarılarak bulunur. Genişlik ölçüleri Rb Arka genişlik: Arkada iki kol arası, kürek kemiklerinin üzerinden yere paralel

olarak alınan genişlik ölçüsüdür. Ad Koltuk genişliği: Göğüs hattı üzerinde, kolun ön ve arka bedenle birleştiği noktalar arasındaki genişlik kol altından ölçülür. Bb Ön genişlik: Önde göğüs hattı üzerinde iki kol arası ölçülerek bulunan genişlik ölçüsüdür.

Giysi kolu; giyen kişinin kolunu sararak kapatmaya yarayan, kolun hareketini engellemeyecek şekilde beden ile farklı şekil ve tekniklerle birleştirilen giysinin bir parçası olarak tanımlanmaktadır. Birçok moda tasarımcısı kolları bir giysinin en önemli parçası olarak kabul etmektedir. Bu yönüyle kollar giysilerin en dikkat çekici aynı zamanda üst düzey teknik bilgi ve beceri gerektiren bölümünü oluştururlar. Giysinin tasarımı yapılırken beden ve kolların uyum ve bütünlük içerisinde olmasına dikkat edilmelidir.

GİYSİ KOLONUN TARİHSEL GELİŞİMİ

Bir giysinin, kullanıcısının talep ve beklentileri karşılayabilmesi için; tasarım özelliklerinden kullanılan kumaşa, dikim kalitesinden süsleme detaylarına kadar pek çok özelliğe sahip olması gerekmektedir. Eski dönemlerden beri giysilerin fiziksel formlarını tamamlayan yaka, kol, cep gibi kısımları ve süsleme yöntem ve detaylarındaki farklılıklar belli toplumların ya da bireylerin temsilcisi olarak kabul edilmiştir. Yapılan araştırmalar ışığında kol tasarımlarının ülkeler ve dönemler arasında da farklılıklar gösterdiği söylenebilir. Bir kol formunun ilk kez ne zaman kullanıldığı düşünüldüğünde ilk giysilerin yaşam şartlarına göre şekillenmesiyle kullanılmış olduğu, insanlık kadar eskiye tarihlendiğini söylemek çok da yanlış olmaz. O dönemlerden günümüze kadar geçen süreçte giysilerin kol modellerinin sürekli bir değişim içinde olduğu ve farklı bölgelerde farklı kol formlarının kullanıldığı bilinmektedir. Tarihi sürecine bakıldığında başlangıçta hep aynı parçalardan meydana gelen kol formları geçen zamanla birlikte insanların artan ve değişen ihtiyaçları doğrultusunda farklılaşmıştır.

KOL KALIBI HAZIRLAMADA DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR

Kol kalıbı mutlaka bir beden kalıbının varlığı ile ortaya konan bir çalışmadır. Kolsuz bir giyside kol kalıbına ihtiyaç duyulmaz, fakat bedensiz bir kol kalıbı düşünülemez. Bir kol kalıbı elde etmek için dikkat edilmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır.

- Kol kalıplarının hazırlanmasında gerekli olan ölçüler beden kalıp çizimlerinin aksine vücut üzerinden alarak veya hesaplama yöntemiyle değil birlikte kullanılacağı beden kalıp çizimleri üzerinden alınarak bulunur.
- Bir kol kalıbının en önemli özelliği bir kol evine takılacak olması nedeniyle kol evi ile bütünleşmesi gereken nitelikte olmasıdır. Bedenle birleşeceği kol evi oyuntusunun özelliğine göre kavisi ve oyuntu yüksekliği belirlenerek hazırlanan giysi kolu; giyildiği vücut ve giysinin bedeni ile uyumu açısından önem taşımaktadır. Gömlek kolu ile bir ceketin ya da vücudu saran bir elbisenin kalıbı için hazırlanan kol kalıbı birbirinden çok farklı olacaktır.
- Kol kalıbının kol oyuntu çevresi ölçüsünün bedendeki ön ve arka kol oyuntu çevresi ölçüsünden bir miktar fazla olması gerekir. Kol kalıbında yedirme payı olarak adlandırılan bu fazlalık kolun hareket rahatlığını sağlama ve kol formunu oluşturma amacıyla kullanılır. Bu sebeple ihtiyaç duyulan gerekli yedirme payı kol kalıbı hazırlanırken planlanmalı ve ona göre hazırlanmalıdır.
- Kol yedirme payının miktarı hesaplanırken en önemli faktör giysi modeli ve kullanılacak kumaş özelliğidir. Kumaşın menşei yani yünlü, pamuklu, polyester vb özellikleridir. Örneğin; yünlü kumaşlar en çok yedirme yapılacak kumaş özelliğinde iken polyester ve akrilik karışımli kumaşlar daha az yedirme yapmak için uygun yapıdadır. Pamuk ve viskon içerikli kumaşlar ise yünlü kumaşlardan daha az, polyester kumaşlardan daha fazla yedirme yapmaya uygundur.

GİYSİ KOLU ÇEŞİTLERİ

Genel olarak kol kalıp çeşitleri incelendiğinde bedene takılan ve bedenden çıkan kol kalıpları olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir. Bedene Takılan Kollar Ana beden kalıbına bağlı olarak ayrıca hazırlanan kollarıdır. Giysinin kesim ve üretim aşamasında ana bedene sonradan eklenirler. Bedende omuzdan başlayarak model özelliğine uygun biçimde kolu kapatmak, kavramak için farklı boyut ve şekillerdeki kol evleri ile birleştirilirler. Bedene takılan kol kalıplarını adından da anlaşılacağı üzere temel kol kalıbı ile başlayarak çeşitli model özelliklerine dönüştürmek mümkündür. Bu sebeple değişik kol formlarından önce temel kol kalıbı çizimlerini yapmış olmak gereklidir. Bedenden Çıkan Kollar Bedenden çıkan kollar doğrudan ön ve arka beden kalıbı üzerine çalışılan, giysi tasarımında form ve stil unsuru olarak kullanılan ve hareket rahatlığı açısından tercih edilen kol modelleridir. Yapısal olarak incelendiğinde birbirinden ayrı olarak hazırlanan beden ve kol kalıplarının birleştirilmesiyle elde edildiği görülmektedir. Giysi modelinin dikimi tamamlandığında beden ve kol tek parça olarak görülür. Giysi kolu bedenin devamı niteliğinde tek parça olarak istenilen boyda

uzatılmaktadır.

TEMEL KOL KALIP ÇİZİMLERİ

Değişik kol kalıpları elde edilmek istenildiğinde temel iki kalıp kullanılmaktadır. Bunlar; bedene takılan kol çeşitlerinden olan tek parçalı temel kol ve iki parçalı temel kol kalıplarıdır. Bu iki kol kalıbı tüm diğer takma kol kalıplarının temeli durumundadır. Ünite içerisinde temel kol kalıbı üzerine işlem yaparak elde edilen, dirsekten pensli kol, iki parçalı kol, ortadan dikişli kol, arkası dikişli kol, kısa kol ve temel reglan kol kalıp çizimleri verilmiştir. Tek Parçalı Temel Kol Kalıbı Çizimi Tek parçalı temel kol kalıbı; omuzdan aşağıya düz inen bir yapıya sahiptir. İki parçalı temel kol kalıbına göre daha az detaya içerir, dolayısıyla daha basit işlem sırası bulunmaktadır. Pensli ve penssiz temel beden kalıplarına göre farklılık gösteren iki çeşit tek parçalı temel kol çizimi vardır. Dirsekten Pensli Kol Çizimi Dirsekten pensli kol kalıbı; tek parçalı temel kol kalıbı üzerine çalışılır. Giyen kişinin kolunu iyice kavrayarak; dirsekte oluşturulan pens sayesinde kolun yapısına uyumlu üç boyutlu bir görüntü sağlamaktadır. İki Parçalı Kol Kalıbı (Temel Kol Kalıbı Üzerine) İki parçalı kol kalıbı, isminden anlaşıldığı gibi iki ayrı parçadan oluşur. Kolun üç boyutlu yapısına tek parçalı kol kalıbından daha iyi uyum sağlayan iki parçalı temel kol kalıbı iki farklı yöntemle elde edilebilir. Birinci yöntemde baştan çizim yaparak iç içe kalıpların kopyası alınır. İkinci seçenekte ise pensli kol kalıbı üzerine yapılan basit birkaç işlemle iki parçalı kol kalıbı elde etmek mümkündür. Ortadan Dikişli Kol Kalıbı (Temel Kol Kalıbı Üzerine) Kol ortasından dikişli bir kol modeli olup; kalıbını çıkarmak için tek parçalı temel kol çizimi üzerine gerekli model uygulama işlemleri yapılır. Arkası Dikişli Kol Kalıbı (Dirsekten Pensli Kol Kalıbı Üzerine) Arkası dikişli kol kalıbı; kol altı dikişinin arka kola kaydırılmasıyla elde edilir. Çeşitli Kol Boyu Ayarlamaları ve Kısa Kol Kalıbı Temel kol kalıbı üzerinde modele göre kol boyu ayarlamaları yapılır. İsteğe göre kol altı dikiş hatları 0,5 cm içeri kavisli olarak yeniden çizilir.

- Kısa kol için; kolevi hattı ile dirsek hattı arasındaki mesafenin yarısı çizilir.
- Dirsek hizasındaki kol için dirsek hattı esas alınır.
- Turvakar ya da $\frac{3}{4}$ kol olarak bilinen kol boyunu ayarlamak için uzun kol üzerinden işlem yapılmalıdır. Çünkü turvakar kol boyu; dirsek hizası ile kol ağzı arasındaki mesafenin yarısı alınarak belirlenir. Temel Reglan Kol Kalıbı (Temel Beden ve İki Parçalı Kol Kalıbı Üzerine) Reglan kol bedene takılan kol kalıplarına göre gerek görünüşü gerek kalıp işlemleri ve gerekse üretim açısından farklılıkları olan bir kol modelidir. En önemli farklılık kolun bedene takıldığı hattın yani kol evinin değişime uğramasıdır. Kol ve beden kol oyuntuları kontrol noktaları (Kb-Akb) altında kalan kısım değişmeyecek şekilde bir çok farklı model oluşturularak tasarlanabilmektedir. Yani beden bir parçası aynı zamanda reglan kol kalıbının da bir kısmını oluşturmaktadır. Temel reglan kol kalıbı, düşük reglan kol kalıbı, dik omuzlu reglan kol kalıbı gibi değişik detaylara ve görünümlere sahip reglan kol modelleri bulunmaktadır. Temel Japone (Kimono) Kol Kalıbı (Temel Beden Üzerine) Temel japone (kimono) kol kalıbı genellikle geniş hatlara sahip hareket rahatlığı sağlayan giysi modelleri için tercih edilmektedir. Kol Ağzı Model Uygulama Çizimleri Giysi kolunun uzun ya da kısa olması, bedendeki model detayları, kol ağzı temizleme tekniklerinde çeşitliğe neden olur. Kısa ya da uzun düz kol ağzları genelde kendi payı ile baskı yaparak, biye geçirerek veya volan, fırfır geçirerek temizlenmektedir. Bazen model özelliğine bağlı olarak özellikle gömlek bluz gibi giysi türlerinde ise kol ağzında manşet ile model uygulama yapılır. Manşet; genelde giysi kolundan ayrı olarak kesilen, çoğunlukla tela ile sertleştirilerek dikilen, giysi kolunu kol bileği çevresinde saran, modele göre istenilen genişlikte ve bollukta çalışılan giysi parçasıdır. Manşetlerin genel olarak basit manşet, kapaklı manşet, geniş manşet gibi çeşitleri bulunmaktadır.

Temelde tek parçalı ve iki parçalı kol olarak ikiye ayrılan kol kalıplarının çok çeşitli model uygulama imkanı bulunmaktadır. Model uygulamalı kol çizimlerinin yer aldığı bu ünite de çeşitli kol ölçü ve şekil problemlerinin neler olduğu ve düzeltilmesi için yapılması gereken işlemlere de yer verilmiştir.

GIYSİ KOL FORMLARININ DEĞİŞİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Giysi çeşitlerinden elbiseler, bluzlar, tişörtler ve gömleklere birbirinden farklı yapı ve modellerde kol çeşidi kullanılmaktadır. Her modelin farklı bir şekli, tekniği ve ismi vardır. Giysilerin kol formlarındaki bu değişim bazen ihtiyaç gereği ortaya çıkarken bazen toplumsal statünün etkisiyle ve bazen de modanın etkisiyle gerçekleşmektedir. İhtiyaçların Etkisiyle Değişen Kol Formları Giyim ve moda tarihi incelendiğinde; tarihsel süreç boyunca inançlar, meslekler, doğa şartları, toplumsal sınıf ayrılıkları, göçler, savaşlar ve moda vb. nedenlerle insanların giyim alışkanlıklarının büyük değişikliklere uğradığı görülmektedir. Toplumsal Statünün Etkisiyle Değişen Kol Formları Giyim ve moda tarihi incelendiğinde bazı giysi parçalarının kişilerin sahip olduğu ya da olmak istediği statüyü temsil ettiği görülmektedir. Buna en güzel örnek 16. Yüzyılda Avrupa'da erkekler ve kadınların oldukça büyük ve dikkat çekici yakalar kullanmasıdır. Bu yakaların büyüklükleri kullanan kişinin zenginlik seviyesiyle doğru orantılıydı. Bu yakaların büyüklükleri kullanan kişinin zengin ve soylu bir aileye mensup olduğunun göstergesi olurdu. Modanın Etkisiyle Değişen Kol Formları Dönemlere damga vuran çeşitli ve sürekli değişikliklerin yaşandığı giyim ve moda tarihi verilerinden anlaşılmaktadır. Geçen zamanla birlikte bazen giysilerin tüm beden formlarının; bazen de etek, kol, yaka, cep gibi parçalarının farklılaştığı görülmektedir. Bu süreç içinde özellikle farklı kol formları ile görseelliği artırılan giysilerin adeta kol formlarıyla özdeşleşen dönem giysi modalarının oluştuğu bilinmektedir.

GIYSİ FORMLARININ VÜCUDA UYGUNLUĞUNU KOL FORMU AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

Vücut şekilleri, vücudun duruşu ve vücut bölümlerinin birbirine oranları kişiler arasında farklılıklar göstermektedir. Bacakların genel boya göre oranı, beden-bel kalçanın birbirine oranı, baş büyüklüğünün bedene oranı gibi ölçütler vücudun ve giysinin görünüşünü etkilemektedir. Vücuda uygunluk, giysilerin giyen kişi açısından rahatlık ve çekicilik duygusu yaratması durumudur. Ancak bu uyumu tanımlayacak net ve keskin ölçütler bulunmamaktadır. Vücuda uyumluluk ifadeleri zamana, moda sosyal etkileşime ve bireysel farklılıklara göre değişiklikler göstermektedir. Bir giysinin vücuda uygunluğu farklı usullerle belirlenebilir. Bunun için standart yöntemlerden ziyade pratik uygulamalarla belli ölçütler tanımlanmıştır. Giysilerdeki belli bölgelerde dikkati çeken bolluklar, kırışıklıklar, dikiş hatlarının eğriliği gibi parametreler bu ölçütler arasındadır. Bu ölçütlerin giysiyi kullanan kişiler açısından en iyi şekilde sağlanması giysinin vücuda uyumunun göstergesi olarak kabul edilir.

ÇEŞİTLİ KOL ÖLÇÜ VE ŞEKİL PROBLEMLERİ İÇİN YAPILACAK DÜZELTME İŞLEMLERİ

Giysi formlarının vücuda uygunluğu konusunda bahsedildiği gibi bazen giyen kişinin vücut özelliği nedeniyle giysi kolu vücut üzerinde hatalı duruşa sahip olabilir. Bu hatalı duruşlara bazen de hatalı çalışılan kalıplar veya model uygulamaları neden olmaktadır. Giysinin vücut üzerinde görünüşüne göre belirlenecek hatalar çoğu zaman kalıplarda yapılacak bazı düzeltme işlemleri ile giderilebilir. Kolun Enine Buruşması Kolun vücut üzerindeki görünüşünde kol üstüne doğru enine büzüşmeler ve buruşukluklar dikkati çekmektedir. Kol üstü ölçüsünün yetersizliği nedeniyle sorun oluşmaktadır. Kolun Torbalanması Kol üstü ölçüsü vücuda göre fazla olduğu zaman kol vücut üzerinde şekilsiz görünüş torbalaşmaktadır. Bu durumun çözümü için kol kalıbı bir miktar daraltılmalıdır. Kol Oyuntu Yüksekliğinin Çok Kısa Olması Vücut üzerindeki bazı kol duruşlarında kol omuzdan çekiliyormuş gibi çizgiler oluşur ve kol üstü rahat ve konforlu değildir. Görsel 4.3'de görülen sorun kol üstünün çok kısa olması nedeniyle yaşanır ve çözümü için kol üstünün enine açılarak gerekli payın ilave edilmesi gerekir. Kol Oyuntusunun Aşağı Doğru Torbalanması Giysi kolunun vücut üzerindeki duruşu omuz başından aşağıya torbalanma şeklinde olabilir. Bu durum bir önceki problemin tersine kol üstünün çok sivri ve yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Öne veya Arkaya Kayan Kol Duruşu Giysinin kesimi ve üretimi sırasında kol ortası ve düz boy iplik hattı düzgün ayarlanmaz ise kolun vücut üzerindeki duruşu öne veya arkaya kaymış şekilde görülebilir. Çözüm olarak kolun giysiden ayrılması ve yeniden düz boy iplik dikkate alınarak birleştirilmesi gerekir. Düzeltme yapana kadar kaydırılan mesafeye göre kol birleşim noktaları yeniden işaretlenir.

MODEL UYGULAMALI KOL ÇİZİMLERİ

Ünitenin başında vurgulandığı gibi sınırsız sayıda kol modeli bulunmaktadır. Bu bölümde kısa kol ve uzun kol kalıbı üzerine model uygulama çizimleri ve şablon kalıplarına yer verilecektir. Kısa kol kalıbı üzerine yapılacak model uygulama çizimleri;

- Kapaklı kısa kol,
- Volanlı kol,
- Karpuz kol,
- Üstü büzgülü kol,
- Altı büzgülü kol,
- Daire kol,
- Kendinden manşetli kol ve
- Yuvarlak kavisli koldur. Uzun kol kalıbı üzerine yapılacak model uygulama çizimleri ise;
- Kol ağzı büzgülü manşetli kol,
- Üstü büzgülü kol,
- Model uygulamalı volanlı koldur. Bedenden çıkan kol modellerinden;
- Yarasa kol kalıp ve şablon çizimleridir. Kısa Kol Kalıbı Model Uygulamaları Bu bölümde temel kısa kol kalıbı üzerine yapılan model uygulama çizimleri bulunmaktadır. Kapaklı kısa kol, volanlı kol, karpuz kol, üstü büzgülü kol, altı büzgülü kol, daire kol, kendinden manşetli kol ve yuvarlak kavisli kol olmak üzere sekiz adet model uygulama çizimi verilmiştir. Kapaklı Kısa Kol Kapaklı kısa kol; kol ağzına katlama payı verilerek kapak şeklinde katlanmasıyla oluşur. Volanlı Kol Volanlı kol; omuzdan aşağı doğru açılarak inen, istenilen açıklığa ulaşmak üzere kol kalıbının parçalara ayrılarak genişletildiği kol modelidir. Karpuz Kol Karpuz kol; sevilen ve özellikle elbiselerde sıklıkla tercih edilen bir kol modelidir. Hem kol üstü hem kol ağzı bol büzgülü olup kol ağzına manşet geçirilir. Üstü Büzgülü Kol Üstü büzgülü kol; sadece kol üstüne büzgü payı verilerek çalışılan kol modelidir. Kullanımı rahat bir model olan üstü büzgülü kol; günlük ve özel gün giyimlerinde tercih edilmektedir. Altı Büzgülü Kol Altı büzgülü kol; kol ağzına büzgü payı vererek lastikle veya manşetle temizlenen kol modelidir. Uygulama işlemleri açısından üstü büzgülü kolla benzerlik gösterir. Daire Kol Giysinin ön ve arka bedenindeki kol evi çevresine uygun ölçüde daire çizerek elde edilen, görünüş olarak volanlı kola benzeyen kol ağzı dökümlü modeldir. Kendinden Manşetli Kol Genel görünüşü ile kol altı ve üstü büzgülü kol, karpuz kol gibi kol modelleri ile benzerlik taşıyan fakat manşet ile birlikte çalışılan kol modelidir. Yuvarlak Kavisli Kol Yuvarlak kavisli kol; kol üstü ve kol ağzı genişliğinin aynı bırakılarak arada belirlenen bir hat üzerinde genişletme yapılması ile elde edilen kol modelidir. Uzun Kol Model Uygulamaları Uzun kol kalıbı üzerine yapılacak model uygulama çizimleri; kol ağzı büzgülü manşetli kol, üstü büzgülü kol ve model uygulamalı volanlı koldur. Kol Ağzı Büzgülü, Manşetli Kol Kol altı büzgülü kolun uzun kollu hali olarak tanımlanabilen kol modelidir. Üstü Büzgülü Kol Üstü büzgülü kol da kısa kolda çalışılan üstü büzgülü kol ile görünüm açısından benzeyen kol modelidir. Model Uygulamalı Volanlı Kol Model uygulamalı volanlı kol; dirsek altından eklenen volan parçasına sahiptir. Bedenden Çıkan Kol Model Uygulamaları Bu bölümde bedenden çıkan kol modellerinden temel japone (kimono) kol üzerine uygulanan yarasa kol kalıp işlemleri verilmiştir. Yarasa Kol Kalıbı Yarasa kol; bedenden çıkan kol çeşitleri arasındadır. Temel japone (kimono) kol kalıbı üzerine model uygulanarak elde edilir. Kalıp Çizimleri Kontrol Listesi Bu ünite verilen kol model uygulama çizimlerinin bireysel etkinlik olarak uygulanması beklenmektedir. Değerlendirme kriterleri yardımıyla çalışmaların tam ve doğru yapılıp yapılmadığına karar verilebilir.

Temel Bedende Pens Kavramı ve Tanımı

Temel Bedende Pens Uygulamaları Pens(sason): (Alm. Abnäher, Fr. pince, İng. dart), giyimi vücudun formuna uyumlu hale getirmek amacıyla, üçgen şeklinde oluşturulan formlu yapılardır. Temel amacı giysiyi biçimlendirmek olan pensler, teknik amaçlı olabildiği gibi stil çizgisi, kup vb. tasarım detayı oluşturmak için de kullanılabilir. Pensler çoğunlukla esneme kabiliyeti olmayan veya düşük olan yüzeylerde, yüzeyin vücudun formuna uydurulmasını sağlar. Pensler kullanıldıkları yere göre yaka, omuz, göğüs, kol, kalça, bel gibi farklı isimler alırlar. Bu pensler, bedenın farklı bölümlerine kaydırılabilindiği gibi kup, büzgü, pili ya da bolluk olarak da kullanılarak farklı form ve model özellikleri oluşturulabilir. Simetrik, asimetric, dizi halinde ya da farklı açı veya bölümlerde kullanılması ile giysi formunun alt yapısını oluşturmada önemli bir etkidir.

Penslerin Kullanımı Hakkında Bilgi ve Teknik Kurallar

Penslerin Kullanımı Hakkında Bilgi Pensler temel bedende beden-kalça ve bel ölçüsü arasındaki farkı ortadan kaldırarak, kumaşın vücutla uyumlu olmasını sağlar. Bunun yanında pensler ile üç boyutlu yüzeyler de elde edilebilir. Temel amacı giysinin insan vücuduna uyumunu sağlamak olan pensler ile hem işlevsel hem de dekoratif olarak sınırsız sayıda farklı stil oluşturulabilir. İnsan vücudu yuvarlak hatlara sahiptir. Kumaş vücuda sarıldığında bu yuvarlak hatlar bolluk olarak görünür ve bu bolluk model özelliğine göre pens kup pili veya büzgü olarak kullanılır. Pens kaydırılması vücut, kumaş ve model özelliğine göre yapılır. Kaydırılacak penslerin üç noktaları sabit kalmak üzere bedenın her tarafına pens kaydırılabilir.

- Dikkat edilmesi gereken unsurlardan en önemlisi; pens tipinin, şeklinin, uzunluğunun ve genişliğinin kişinin vücut tipine uyumlu olması gerekliliğidir. Pensler düzgün ve net çizilmeli, özellikle pens uçlarına özen gösterilmeli,
- Dikim aşamasında pens noktaları, temel çizimdeki pens noktalarından 1-2 cm içeri girilerek pens yeniden çizilir (giysinin vücut üzerinde daha pürüzsüz, daha doğal görünüm oluşturması için)
- pensler, giysinin sağ ve solunda eşit uzunluk ve genişlikte olmalı,
- pens, giysinin diğer hacimli dikiş yerleriyle veya zor açılarla kesişerek giysi yerlerinde hacim oluşturmayacak şekilde yerleştirilmeli,
- pens kaydırmalarında, pens çizgilerinin birbirine eşit olmasına dikkat edilmelidir.
- Pensler düzgün ve net çizilmeli, özellikle pens uçlarına özen gösterilmeli,
- Dikim aşamasında pens noktaları, temel çizimdeki pens noktalarından 1-2 cm içeri girilerek pens yeniden çizilir (giysinin vücut üzerinde daha pürüzsüz, daha doğal görünüm oluşturması için)
- pensler, giysinin sağ ve solunda eşit uzunluk ve genişlikte olmalı,
- pens, giysinin diğer hacimli dikiş yerleriyle veya zor açılarla kesişerek giysi yerlerinde hacim oluşturmayacak şekilde yerleştirilmeli,
- pens kaydırmalarında, pens çizgilerinin birbirine eşit olmasına dikkat edilmelidir.

Temel Bedende ve Arka Bedende Pens Kaydırma Uygulamaları

Temel Bedende Pens Kaydırma Uygulamaları Temel beden pens kaydırma uygulamalarına örnek olarak; göğüs pensinin kol altına kaydırılması, göğüs pensinin yakaya kaydırılması, göğüs pensinin ön ortasına kaydırılması, göğüs pensinin bel pensine kaydırılması, göğüs pensinin omuz hattına kaydırılması ve göğüs pensinin kol oyuntusuna kaydırılması şeklinde örneklendirilebilir. Arka Bedende Omuz Pensi Kaydırma Örnekleri Temel bedende arka omuz pensi kaydırma uygulamalarına örnek olarak; Arka omuz pensinin yaka oyuntusuna kaydırılması ve Arka omuz pensinin robaya dönüşümü örnek olarak verilebilir.

Ön Bedende Pens Kaydırmaları İle Oluşturulan Model Uygulamaları

Ön Bedende Pens Kaydırmaları İle Oluşturulan Model Uygulamaları Pensin Drape Olarak Uygulanması Bu modelde pens, yan dikiş hattına drape olarak kaydırılmıştır. Model incelendiğinde, modelin asimetric olduğu, ön bedende yer alan penslerin sol bedende yan dikişe kaydırılmış olduğu görülmektedir. Model asimetric olduğu için temel beden kalıbının kopyası tüm olarak bele kadar alınmıştır. Yan dikişte pens kaydırma yerleri belirlendikten sonra açılımda göğüs pensi belirlenen yerlere kaydırılmıştır. Son olarak model uygulanmış kalıpların kopyası alınarak şablon payları verilmiştir. Pensin Pili Olarak Uygulanması Model simetridir. Ön bedende yer alan pensler, pili olarak yaka bölgesine kaydırılmıştır. Giysi boyu belde bitmektedir Model simetric olduğu için temel beden kalıbının kopyası yarım olarak bele kadar alınmıştır. Yaka oyuntusunda pili yerleri tespit

edildikten sonra açılımda, göğüs pensi yaka oyuntusunda belirlenen yerlere kaydırılmıştır. Son olarak model uygulanmış kalıpların kopyası alınarak şablon payları verilmiştir. Pensiin Büzgü Olarak Uygulanması Model incelendiğinde, modelin simetrik olduğu, ön bedende yer alan penslerin yan dikiş hattına büzgü olarak kaydırılmış olduğu görülmektedir. Temel beden kalıbının yarım beden olarak kopyası alınmıştır. Yan dikişte pens kaydırma yerleri belirlendikten sonra açılımda göğüs pensi, yan dikiş hattında belirlenen yerlere kaydırılmıştır. Son olarak model uygulanmış kalıpların kopyası alınarak şablon payları verilmiştir.

Kup Uygulamaları ve Estetik Etkileri

Kup Uygulamaları Kalıpta kullanılan kesme işlemlerinden biri olan kup, giysinin bedene istenilen biçimde oturması ve giysinin estetik duruşu için yapılan ve giysiyi dik veya yatay kesen çizgiler olarak tanımlanabilir. Elbise, bluz, ceket gibi üst beden giysilerinde kullanılan kupların genel özelliği göğüs formunu ortaya çıkarmak ve giysinin vücuda uyumunu sağlamaktır. Moda tasarımında kuplar, vücut biçiminin algılanmasında kullanılan önemli unsurlardan biridir. Buna göre, giyside boyuna kesiklerin, görünüşü uzattığı ve ince bir görünüm sağladığı, enine kesiklerin ise görünüşü kestiği ve daha geniş bir görünüm sağladığı belirlenmiştir(Sakarya ve Ağaç 2020: 18). Kuplar aynı zamanda insan silüetini şekillendirmede etken olduğu için moda trendlerinde tasarımcılar için vazgeçilmez bir unsurdur. Temel beden de kup uygulamaları daima düz hat üzerinde olmayıp farklı formlarda karşımıza çıkabilir. Birden çok kup aynı anda bir araya getirilerek farklı modeller oluşturulabilir. Dikkat edilmesi gerekli nokta, kalıp üzerinde doğru orantılanması ve estetik görüntüsüdür. Kuplar da aynı pensler gibi doğru şekilde kullanıldığı takdirde, kişinin vücut formundaki hataları kapatabilir ve giysiye daha estetik görünüş kazandırabilir.

Ön ve Arka Bedende Kup Dönüşüm Örnekleri

Ön bedende pensiin kup şekline dönüşme örnekleri Temel bedende pensiin kup şekline dönüşmesi uygulamalarına örnek olarak; ön beden göğüs pensinin yaka oyuntusuna kaydırılması ile oluşturulan kup, ön beden göğüs pensinin yerinde kullanılması ile oluşturulan kup, Ön beden göğüs pensinin kol oyuntusuna kaydırılması ile oluşturulan kup ve ön beden göğüs pensinin yan dikiş hattına kaydırılması ile oluşturulan kup uygulamaları örneklerine yer verilmiştir. Arka bedende arka omuz pensiin kup şekline dönüşme örnekleri Arka beden kup uygulama örnekleri olarak; arka bedende dikine kup uygulaması, omuz pensinin yaka oyuntusuna kaydırılması ve enine (roba) kup uygulaması ve omuz pensinin kol oyuntusuna kaydırılması ile oluşan kup uygulamaları örnekleri verilmiştir.

Özel Kup Uygulama Modelleri (Enine, Boyuna, Geometrik, Büzgülü, Pili)

Kup Uygulama Örnekleri Enine düz kup uygulaması Model asimetric, enine kuplu ve boyu belde bitmektedir. Temel beden kalıbının tüm beden olarak kopyası alınmıştır. Bedende enine olan kup yerleri belirlenmiş ve pensler belirlenen bu kup kesiklerine kaydırılmıştır. Son olarak model uygulanmış kalıpların kopyası alınarak şablon payları verilmiştir. Boyuna Kavisli Kup Uygulaması Modelin asimetric ve boyuna kavisli kup şeklinde olduğu görülmektedir. Temel beden kalıbının tüm beden olarak kopyası alınmıştır. Bedende boyuna olan kup yerleri tespit edilmiş ve pensler belirlenen bu kup kesiklerine kaydırılmıştır. Son olarak model uygulanmış kalıpların kopyası alınarak şablon payları verilmiştir. Geometrik Kesikli Kup Uygulaması Model incelendiğinde, modelin simetrik olduğu, ön bedende yer alan penslerin geometrik şeklinde oluşturulan kuplara kaydırıldığı ve boyunun belde bittiği görülmektedir. Model simetrik olduğu için temel beden kalıbının yarım olarak kopya alınmıştır. Ön ortasında kup yerleri belirlenmiş ve ön beden pensleri, belirlenen kuplara kaydırılmıştır. Model uygulaması yapılmış kalıpların kopyası alınarak şablon payları verilmiştir. Büzgülü Kup Uygulaması Model simetrik ve robalıdır. Roba altında büzgü olduğu görülmektedir. Temel beden kalıbının yarım olarak kopyası alınarak roba yeri belirlenmiştir. Göğüs pensi belirlenen roba dikişine kaydırılmış, bel pensi büzgü bolluğu olarak bırakılmıştır. Son olarak model uygulanmış kalıpların kopyası alınarak şablon payları verilmiştir. Pili Kup Uygulaması Model simetrik ve robalıdır. Roba altına denk gelen alt kısımda pili uygulamasının yapılmış olduğu görülmektedir. Temel beden kalıbının yarım olarak kopyası alınarak roba yeri belirlenmiştir. Göğüs pensi belirlenen roba dikişine kaydırılmış, roba altına denk gelen kısımda üç adet pili uygulaması çalışılmıştır. Model uygulanmış kalıpların açılımları yapılarak şablon payları verilmiştir.

Kadın Giyiminde Yaka Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

Kadın Giyiminde Yaka Yaka, giyimde rahatça giyilip çıkarılmasına hizmet eden, giysilerde boyun çevresini saran kısımdır. Yüze en yakın yerde konumlanması nedeniyle, giysilerin stiline ve genel görünümüne önemli katkı sağlar. Genel olarak yakaların gelişim evreleri incelendiğinde karşımıza ilk olarak ruff yakalar çıkmaktadır. Kırmalı yaka olarak da bilinen bu yakalar Rönesans döneminde ceket ve gömleğin yakasını kirden korumak amacıyla oluşmuş, zaman içinde kadınların statü sembolü haline gelmiştir. 17. yüzyıl İngiltere’inde geniş yaka formuna dönüşerek kullanılmaya devam etmiştir. 18. yüzyılda dik yaka ve ön kapamalar kadın giyiminde yaygın olarak görülmeye başlanmıştır. 19. yüzyılda giyimlerin omuzlarını kapatmak için Bertha Yaka ortaya çıkmıştır. Bertha yaka, omuzları ve yaka dekoltesini kapatacak genişlikte olup aynı zamanda rahibe yaka olarak da bilinmektedir. 20. yüzyıl, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sonrasında azalan erkek nüfusunun yerine çalışmak zorunda kalan kadınların sosyal hayattaki konumları değişmiştir. Kadınlar arasında üniformayı andıran giyim çeşitleri yaygınlık kazanmış ve giysi yakaları şömiziye yaka ve erkek yaka görüntüsüne dönüşmüştür.

Yaka Çeşitleri (Oyuntulu, Bedene Takılan ve Bedenden Çıkan)

Yaka Çeşitleri Oyuntulu Yakalar (Yakasız Yakalar): Bedenin yaka oyuntusunun farklı şekillerde oyulması ile oluşan yaka formlarıdır. Yaka çevresi pervaz ile temizlenir. Bu yakalara; sıfır yaka, “U” yaka, “V” yaka, kare yaka, beşgen yaka ve kayık yaka örnek olarak verilebilir. **Bedene Takılan Yakalar:** Boyun çevresi ölçüsü alındıktan sonra, bedenden ayrı olarak kalıbı çıkarılan ve farklı yöntemler kullanılarak yaka oyuntusuna takılan yakalar olarak ifade edilmiştir. Bu yakalar görünüşlerine ve bedene takılma yöntemlerine göre ayaklı ve ayaksız yakalar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bedene takılan ayaksız yakalarda, yaka omuzlar üzerinde yatık bir görüntü oluşturur. Bedene takılan ayaklı yakalar da ise yaka boyun çevresini sararak dik bir görüntü oluşturur. Bedene takılan yakalar kişinin boyun yüksekliği ile orantılı olmalıdır. Yakalar stil çizgisi, moda trendleri ve model özelliğine göre değişiklik gösterir. **Bedenden çıkan yakalar:** Bedene bağlı olarak kalıbı çıkarılan yakalardır. Bedenden çıkan ve röverli diye ayrılabilir. Bedenden çıkan yakalar, ensede boyun çevresini sarar şekildedir. Yaka formu beden kalıbı üzerine çizilerek, bedenle beraber hazırlanmaktadır. Röverli yakalar ensede boyun çevresini sarar, önde yatık bir görüntü oluşturur. Yaka formu beden kalıbı üzerine çizilerek, bedenle bütünleşik oluşturulmaktadır.

Yaka Çiziminde ve Uygulamasında Dikkat Edilecek Noktalar

Yaka Çiziminde ve Uygulamasında Dikkat Edilecek Noktalar Yaka oyuntusunun ölçülmesi ve genişletme işlemi **Yaka Oyuntusu Genişletme İşlemi:** Yaka oyuntusunda işlem yapmak için, ön ve arka beden omuzları çakıştırılarak yerleştirilir. Ön yaka ve arka yakadan istenilen ölçülere göre genişletme yapılır ve yeni yaka oyuntusu çizim işlemine arka ortasından dik başlanarak istenilen yaka formu verilir. **Yaka Oyuntusu Ölçüm İşlemi:** Yaka oyuntusu ölçüsü, arka ortasından başlayarak, mezur yaka oyuntusuna dik olacak şekilde yerleştirilir ve yaka formu kavisine uygun olarak mezurun oyuntuya göre döndürülmesiyle ölçüm yapılır. Gömlek yakası ve hâkim yaka gibi yakalarda yakanın kapanma payı ölçüsü, yaka ölçüsüne dahil edilmez ve yakanın çizimi sırasında kapanma payının genişliğine göre ayrıca verilir.

- Bütün yaka çizimlerinde arka ortasından dik açı ile başlanmalıdır. Buna dikkat edilmediğinde yakanın arka bedendeki görünümünde sivri uçlar ve görsel hatalar hatta yakanın boyun çevresini sarmasında gerginlikler oluşacaktır.
- Yaka oyuntusu ölçüsü, arka ortasından başlayarak ön ortasına kadar alınmalıdır.
- Kapanma payı ölçüsünün, yaka ölçüsüne dahil edilmemesine dikkat edilmelidir. Aksi durumda ön ortasında uç uca yerleşmesi gereken yaka üst üste binerek teknik ve görsel hata oluşacaktır
- Pistole ve riga kullanarak oluşturulan kavislerde simetriye dikkat edilmelidir.
- Bedene takılan yakaların, yaka alt kalıbı, üst yakadan kumaş kalınlığına göre dönüş sağlayacak miktarda küçük olmalıdır. Üst yakanın daha büyük olması, yakanın kenar dikişinin altına yuvarlanmasını sağlar ve yakaya şekil verir.

Kadın Giyiminde Kapanma Teknikleri ve Hesaplamalar

Kadın Giyiminde Kapanma Teknikleri Tasarımların kullanımını kolaylaştırmak ve model özelliği kazandırmak amacıyla genellikle ön ortasına uygulanan paylara ‘kapanma payı’ denir. Kapanma yönleri erkek ve kadın giyiminde farklılık gösterir. Erkek giyimlerinde sol beden–sağ beden üzerine, kadın giyimlerinde ise sağ beden–sol beden üzerine gelecek şekilde uygulanır. Kapanma payı giyside

kullanılacak düğmenin çapı kadardır. Kapanma payından, içe dönen kısım kıvrırma payı olarak adlandırılır. Kıvrırma payı, kapanma payı çeşidine göre farklılık gösterir. Basit kapanmalı bir giysinin kıvrırma payı Düğme çapı : 2cm Kapanma payı: 2cm Düğme çapı x 2 + 1 = Kıvrırma payı. 2 x 2 +1 : 5 cm olmalıdır.

Penssiz temel beden kalıpları; giysileri vücuda oturtmaya yarayan pens ve kupların bulunmadığı giysi kalıplarını anlatır. Bu sebeple daha rahat, vücuda oturmayan, sportif ve örme giysi modellerinin üretimi için kullanılırlar.

PENSSİZ BEDEN KALIPLARININ KULLANILDIĞI YERLER

Penssiz beden kalıpları çoğu kez rahat giyimlerde tercih edilmektedir. Söz konusu rahatlık bazen kalıplarla sağlanırken bazen de esnek kumaşlarla desteklenmektedir. Penssiz temel beden kalıpları vücuda oturmayan, rahat ve bol kesimli giysiler için kullanılmaktadır. Bedene oturmayan temel ve değişik model detayına sahip olan elbise, etek, gömlekler, bluzlar, ceketler, montlar ve kabanların kalıplarını elde etmede penssiz temel beden ve kol kalıplarından yararlanılır.

PENSSİZ BEDEN KALIP ÇİZİMLERİNDE DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR

İster pensli ister penssiz olsun kalıp hazırlama işlemlerinde oldukça dikkatli ve titiz çalışılması gereklidir. Çünkü giysilerdeki muhtemel kalıp ve vücuda uyum konusundaki sorunlar giysinin fonksiyonelliğini ve estetik duruşunu olumsuz olarak etkilemektedir. Temel beden kalıpları rahat hareket etmeyi engellemeyecek kadar dar, potluk oluşturmayacak kadar bol olacak şekilde mümkün olan en dar ve sıkı şekilde çalışılır. Penssiz temel beden kalıplarında bolluk ölçüleri biraz daha rahatlık vermesi açısından artırılabilir. Ancak hep vurgulandığı gibi giysinin vücuda uyumunu bozacak kadar bol olmamasına dikkat edilmelidir. Verilecek bolluk ölçülerinde modelin kalıp özellikleri kadar kullanılacak kumaşın esnekliği de dikkate alınması gereken bir husustur. Kullanılacak kumaşın esneyen örme kumaş olması durumunda ise bolluk payı verilmeden de istenilen rahatlık yakalanabilir. Bunun için tüm bu faktörler göz önünde bulundurularak model uygulama işlemine başlarken kullanılacak ölçüler ve kalıp türü belirlenmelidir.

ÖRME GİYSİ KALIPLARINDA DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR

Örme kumaşlar günümüzde iç giyim, spor ve serbest zaman giysileri olarak yaygın şekilde kullanılmaktadır. Örme kumaş çeşitleri sahip olduğu özellikler nedeniyle kalıp hazırlama sürecine etki etmektedir. Dokuma kumaşlardan üretilecek giysilerde giysinin vücuda uyumu kalıplara verilen ek bolluk ölçüleriyle elde edilirken örme kumaşlardan yapılacak giysilerde vücuda uyum kumaşın esnekliği ile elde edilmektedir. Özellikle örgünün çeşidine göre kumaşın eninde ya da boyunda boyut farklılıkları oluşur. Enine esneyen örgülerde kalıpların enine verilen ölçülerinde dikiş payı eklenmez, hatta örgünün türüne göre daha dar hazırlanabilir. Örme yüzeyin çekme durumu da kalıp hazırlarken dikkate alınması gereken bir durumdur. Çözümlü yönünde çekmeyen örgülerde dikiş payı genellikle 1 cm iken, çözgü yönünde çekme yapan örgülere 5 cm kadar dikiş payı verme gereği doğmaktadır. Örme Giysilerde Ürünün Örülme Teknikleri Örme giyimlerde ölçü ve talimat işlemleri ürünün nasıl örüleceğine göre iki şekilde yapılabilir. Yarı biçimlendirme tekniği Makinelerin teknik özelliklerine göre örülecek parçaların bel oymaları, kol evi, kol artırma ve kol reglan özellikleri gibi belli hatları yarı kesimli olarak bitirilmesidir. Böylece sonradan yapılacak kesim işi azaltılmış olur. Kesimli örgü tekniği Ürünün parçalarının bir bütün olarak örülmesi ve bazı işlemlerden geçirilerek kalıp yardımıyla kesilmesidir. Örme Giysilerde Model Belirlerken Dikkat Edilecek Noktalar Örme giysi modellerinin kalıp ve üretim esaslarının belirlenmesinde dikkat edilmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır.

- Örme kumaşlardan üretilen giysilerin kullanımları sırasında çoğunlukla uzama yaptığı kalıp hazırlama sırasında dikkate alınmalıdır. Bu nedenle örgü bluzlar verev kesimli çalışılmamalıdır.
- Örme kumaşlardan elde edilecek giysi modeli tasarımlarında gereksiz kesim ve dikim işlemlerinden kaçınılmalıdır. Örme Giysi Kalıplarını Hazırlarken Bilinmesi Gereken Noktalar
- Kumaş özellikleri değiştiğinde verilen dikiş payları değişiklik gösterebilir. Kesin ve net dikiş payları ancak model numune dikiminden sonra belirlenir.
- Düz örme giysilerde yakalar ölçüye göre örüldüğü için yaka kalıp çizimi yapılmaz.
- Ölçü tablosunda bolluk payı verilmeyen ölçüler aynen kullanılır.

PENSSİZ TEMEL BEDEN KALIP ÇİZİMLERİ

Rahat ve spor giysi tasarımlarının üretilmesi için; üniteye yer alan penssiz temel kalıplar kullanılarak model uygulama işlemleri gerçekleştirilebilir. Üniteye çizimlerine yer verilecek penssiz temel bedenler;

- Penssiz temel beden ve kol çizimi,
- Penye & tişört temel kalıp çizimi,
- Atlet temel kalıp çizimi,

- Kapüşonlu eşofman üstü kalıp çizimi,
- Askılı kadın örme bluz kalıp çizimi,
- Takma kollu, kayık yakalı örme kazak kalıp çizimi olarak listelenebilir. Penssiz Temel Beden Kalıp Çizimi Penssiz temel beden kalıp çizimi için gerekli ölçülerde göğüs genişliği ölçüsü ile genişlik ölçülerinin toplamı birbirine eşit olmalıdır. Penye & Tişört Temel Kalıp Çizimi Temel bir tişört & penye kalıbı çoğunlukla ribana çalışılmış sıfır yakalı, kısa düz kollu, bol ve rahat bir giysidir. Atlet Temel Kalıp Çizimi Model ve kalıp çizimi verilen atletin yaka ve kol ağzı biye ile temizlenmektedir. Kapüşonlu Eşofman Üstü Kalıp Çizimi Model çizimi verilen kapüşonlu eşofman üstü; yandan yırtmaçlı ve düz kolludur. Askılı Kadın Örme Bluz Kalıp Çizimi Çizimi yapılacak askılı kadın örme bluz ölçüleri; kullanılacak örgü yüzeyinin inceliği - kalınlığı, örgü tekniği ve iplik cinsi dikkate alınarak belirlenmiştir. Kalıp çizimi sırasında dikiş payları dahil edildiği için örme giysi kalıplarının şablon çizimlerinde ayrıca dikiş payı verilmez. Takma Kollu, Kayık Yakalı Örme Kazak Kalıp Çizimi Takma kollu, kayık yakalı kazak şablon kalıbı çizimi sırasında kalıp çizimi üzerinden ön ve arka beden birliktedir kopyası alınır. Kalıpların arka yaka ve ön yaka oyuntuları arası arka yakanın 1 cm altından oyularak ön ve arka yaka hatları belirlenir. **KALIP ÇİZİMLERİ KONTROL LİSTESİ** Bu ünite de verilen penssiz temel beden çeşitlerine ait kalıp ve şablon çizimlerinin bireysel etkinlik olarak uygulanması beklenmektedir. Aşağıda verilen değerlendirme kriterleri bireysel çalışmaların başarıya ulaşması için rehberlik eder. Değerlendirme kriterleri gözden geçirilerek çalışmaların tam ve doğru yapılıp yapılmadığına karar verilebilir.

Bir giysi için model uygulamak; giysiye ait temel kalıbın istenilen yerlerden parçalara ayrılması, gerekli ilave ve bollukların verilmesi ve böylece gerek kalıp görünüşü gerekse bitmiş giysinin görünüşü olarak temel formunun değiştirilmesidir. İnsanların modaya uyma ya da giyim alışkanlıklarında değişiklik oluşturma beklentisi giysi tasarımlarının çeşitlenmesini sağlar. Kadın, erkek, çocuk herkesin kullandığı her giysi türü için farklı kesim ve dikim özelliklerine sahip çok farklı yeni giysi modelleri elde etmek mümkündür. **TEMEL KALIP ÜZERİNE MODEL UYGULAMA**

Giysi model uygulamaları yaparken temel kalıplar kullanılır. Modelin iyice analiz edilmesiyle hem hangi temel kalıbın kullanılacağı hem de model uygulama için hangi işlemlerin yapılacağına karar verilir. İyi bir model analizi başarılı bir giysi modelinin uygulanması için şarttır. Model analizi; giysi modelinin sahip olduğu özellik ve detayları yazıyla ifade etmektir. İyi bir model analizi kalıp işlem basamaklarının net bir şekilde ortaya konmasına yardım etmektedir. Pensli temel beden kalıbı birçok giysi modelinin elde edilmesi için yeterlidir. Çeşitli pens kaydırma işlemleriyle değişik modeller elde edilmektedir. Ayrıca pens istenmiyorsa temel bedendeki penslerin tamamen yok edilmesi de mümkündür.

MODEL UYGULAMA YAPARKEN DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR

Temel kalıplar üzerine model uygulama işlemleri yapılırken dikkat edilmesi gereken bazı kurallar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda yer almaktadır.

- Model uygulama işleminin yapılacağı temel beden kalıpları üzerinden kopya alırken cetvel ve pistole kullanılmalıdır.
- Yardımcı çizgiler de alınan kopya işlemine dahil edilmelidir.
- Model uygulama işlemlerinin yapılacağı sayfa düzenine dikkat edilmelidir.
- Kalıpların yerleştirilmesi sırasında düz boy iplik hattına göre ve düzgün yerleştirilmesine dikkat edilmelidir.
- Çizimleri yaparken pistole ve cetvel kullanılmalıdır.
- Yaka oyuntusu, kol oyuntusu, ağ oyuntusu gibi hatların çiziminde kırıklık oluşmamasına dikkat edilmelidir.
- Yan dikiş uygulamalarında kalça kavisinin düzgün olmasına dikkat edilmelidir.
- Çizim üzerine gerekli yazı ve işaretlerin yazılması unutulmamalıdır.

KADIN GIYSİ MODEL UYGULAMA ÇİZİMLERİ

Kitapta yer alan iki kadın giysi model uygulama ünitesinden birisi olan bu ünite daha çok üst beden giysilerine yönelik tişört, gömlek, bluz, tunik gibi model uygulamaları tercih edilmiştir. Model detaylarına bakıldığında hem pensli hem penssiz temel beden kalıpları ile yapılan model uygulamaları olduğu görülmektedir. Ünitenin bu bölümünde pensli ve penssiz temel beden kalıpları üzerine çalışılan 9 adet model uygulamasına ait kalıp hazırlama, açılımların yapılması ve şablon kalıplarının hazırlanması işlemleri yer almaktadır. Yapılacak 9 adet model uygulama çizimleri kısaca;

- Kısa (crop) bluz,
  - Düşük kollu tişört,
  - Pelerin kollu bluz,
  - Reglan kollu bluz,
  - Robalı, büzgülü, kolsuz gömlek,
  - Yandan büzgülü, asimetrik tunik,
  - Robası pilili gömlek,
  - Uzun tunik ve
  - Önden pilili gömlek olarak tanımlanabilir. Verilen modeller çoğunlukla günlük ve ofis kıyafeti olarak kullanmaya uygun modellerdir. Bu örnek model uygulamaları yaparak farklı model uygulamaları yapabileceğiniz konusunda gerekli bilgi ve beceriler öğrenilmiş olacaktır.
- Model Uygulama 1 Kısa (crop) bluz olarak adlandırılan model uygulaması; simetrik kısa bluz modeline sahiptir. Geniş sıfır yakalı, hem askı hem roba işlevli parçaya sahip, giysi boyu göğüs altında biten önü ve arkası aynı özellikte giysi modelidir.
- Model Uygulama 2 Düşük kollu tişört model uygulaması simetrik, yuvarlak yakalı, kalça hizasında boyu olan giysi modelidir.
- Model Uygulama 3 Sıfır yakalı, robalı, japone kollu simetrik bluzdur. Kol boyu dirsek hizasında, giysi boyu kalça hattındadır. Ön ve arka beden aynı detaylara sahiptir.

Model Uygulama 4 Temel japone kol üzerine model uygulamalı reglan kollu simetrik bluzdur. Önden fermuarlı, robalı reglan kollu, kalça hizasında boya sahiptir.

Model Uygulama 5 Kolsuz, robadan büzgülü, simetrik gömlek modelidir. Yuvarlak yakalı, ön ve arkadan robalı, önden düğmeli kapamalıdır.

Model Uygulama 6 Yandan büzgülü tunik modeli asimetric kol ve etek ucu detayına sahip bluz modelidir. Kayık yakalı, sağ yandan büzgülü, uzun kollu, kol ağzı yırtmaçlı ve simetridir.

Model Uygulama 7 Robası pilili gömlek modelidir. Yuvarlak robalı, robası ince pilili, önden patlı kapamalı, uzun kollu ve manşetlidir.

Model Uygulama 8 Simetrik uzun tunik modelidir. Yuvarlak yakalı, kol boyu dirsek hizasında, giysi boyu diz hizasında, etek ucu ve kol ağzı kapaklı çalışılmıştır.

Model Uygulama 9 Simetrik, önden pilili gömlektir. Yuvarlak yakalı, manşetli uzun kollu, önden patlı, düğmeli, arka omuz önde roba görünümündedir.

Kadın giysi model uygulamalarını içeren ikinci ünite olan bu ünite de daha çok değişik model detaylarına sahip elbise modellerine ilişkin model uygulama, açılım ve şablon hazırlama işlemleri yer almaktadır. Her model çeşidinin sınırsız alternatifi olacağı düşüncesinden hareketle düz kesimli, kuplu, straplez ve geniş etekli, boyundan bağlı gibi değişik birer uygulama olması amaçlanmıştır.

MODEL UYGULAMA AŞAMALARI

Temel kalıplar üzerinden istenilen modeldeki giysi kalıbına ulaşmada izlenmesi gereken bazı aşamalar bulunmaktadır. Bunlar; temel kalıp üzerine model uygulama işlemleri, açılımların yapılması ve şablon kalıbının hazırlanmasıdır. Temel Kalıp Üzerine Model Uygulama Temel kalıplar üzerine uygulanacak modeldeki detayların belirlenmesi, yapılmaya uygun işlemlerin yapılması, ilave işlem gerektirecek kısımların işaretlenmesi gibi işlemleri kapsar.

Bu aşamada yapılacak işlemler;

- Temel kalıpta bulunan penslerin, kup, pili, büzgü gibi ilave bolluk gerektirecek kısımlarının işaretlenmesi,

- Yaka, kol gibi oyuntulu hatların modele göre genişletme veya daraltma yapılarak yeniden düzenlenmesi,

- Kalıbın mevcut haliyle genişletme ya da daraltma gereken yerlerinde ihtiyaç duyulan işlemlerin yapılmasıdır. Açılımların Yapılması Temel model uygulama işlemlerinde işaretlemeleri yapılan model parçalarına uygun kopya alma, gerekli açma-kapama, pay verme işlemlerinden oluşan aşamadır. Kopyası alınan kalıplar üzerindeki gerekli işlemlerin yapılarak kalıbın son şeklinin oluşturulmasını sağlar. Penslerin mevcut konumundan başka yere taşınması gerekiyorsa; ilk aşamada penslerle çakışacak şekilde belirlenen taşıma yeri makasla çitlatılır, eski pens hattı kapatılır. Oluşacak yeni açıklıkla kalıpta istenilen değişiklik elde edilmiş olur. Şablon Kalıpların Hazırlanması Açılım işlemleri bitirilen kalıpların son hali üzerinden şablon kalıpları için kopya alınır. Şablon kalıpları düzgünce kesilip kağıt üzerine yerleştirilmeli ve modelin gerektirdiği yazı ve işaretlemeler yapılmalıdır. Modele uygun şekilde dikiş payı verilmesi gereken yerlere gerekli ölçüde dikiş payları verilerek eski hatta paralel olacak biçimde düzgünce çizilmelidir. Dikiş payı verirken de pens veya pili karşılıklarında katlama veya kapanma sebebiyle oluşacak farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır. Son olarak üzerinde bulunması gereken ve kumaş kesimi için hayati önemi olan yazı ve işaretlemeler yapılmalıdır.

MODEL UYGULAMA TEKNİKLERİ

Bir temel kalıp üzerinde yapılacak model uygulama işlemleri çoğunlukla pens kaydırmak, pensleri yok ederek kupa dönüştürmek, pensleri kapatarak pili veya büzgülü yeni kalıp elde etmek ve kalıpları roba ve korsaj olarak enine ikiye bölmek gibi işlemlerden oluşmaktadır. Pens Kaydırmak Giysilerin vücuda oturmasını ve uyumunu sağlayan penslerin klasik yerinden bir başka yere taşınması işlemidir. Pensin taşınacağı yerin mevcut pens yerine kadar çitlatılması ve eski pensin kapatılmasıyla elde edilir.

Oluşan yeni açıklıkta pens boyu ayarlaması yapılarak pens yeni yerine kaydırılmış olur. Pensleri Kupa Dönüştürmek Kuplar; giysi üzerinde pens hatlarından veya modelin gerektirdiği yerlerden geçen dikey çizgiler olarak görünürler. Beden kalıbının belirlenen hatlardan dikey olarak ikiye bölünmesiyle pensler yok edilmiş ve kuplar elde edilmiş olur. Pensleri Yok Ederek Pilili Veya Büzgülü Yeni Kalıp Elde Etmek Modelin gerektirdiği pili ve büzgü payları; pensler yok edilerek veya yok sayılarak ve gereken ilave bolluklar verilerek elde edilmektedir. . Kalıpları Roba Ve Korsaj Olarak Enine İkiye Bölmek Roba ve korsajlar; giysilerdeki enine kesik görüntülerdir. Temel kalıplar üzerinden yapılan işaretlere göre kalıbın enine olarak iki parçaya ayrılması ile elde edilirler. Genel olarak üst bedendeki enine kesikler roba, alt bedendekiler ise korsaj olarak adlandırılır.

KADIN GİYSİ MODEL UYGULAMA ÇİZİMLERİ

Kitapta yer alan ikinci kadın giysi model uygulama ünitesi olan bu ünite de diğerinden farklı modellerden örnekleme yapılarak mümkün olan en çok uygulama deneyiminin yaşatılması hedeflenmiştir. Uygulamalı alanlarda pratik yapmanın ve tecrübe edinmenin önemi açıktır. Çalışılacak modellerin mümkün olduğu kadar birbirinden farklı işlemler içermesi de kazanılacak tecrübeye olumlu katkı sağlayacaktır. Ünite de yer alan uygulama çalışmalarını başarıyla bitiren herkes istediği her beden kalıbı ve modele ilişkin kalıp elde etme becerisi kazanmış olacaktır. Verilen modeller günlük olarak da kullanmaya uygun olmakla birlikte özel gün ve gecelerde yoğun olarak tercih edilebilecek özelliklere sahiptir.

Model Uygulama 1 Kol altından bol ve dökümlü eteğe sahip; sıfır yakalı, önden damlacık kapamalıdır. Model analizi ve model çizimi incelenerek temel kalıp üzerinde yapılması gereken işlemler planlanmalıdır.

Buna göre;

- Kol altından itibaren genişleyen bir model olması sebebiyle mevcut pensler kapatılarak etek ucundan açılacak şekilde düzenlenmeli,
- Ön ortada damla yaka model çizimi yapılmalıdır.

Model Uygulama 2 Ön ve arkadan kuplu, bedene oturan, sıfır yakalı simetrikdir. Model analizi ve model çizimi incelenerek öncelikle temel kalıp üzerinde yapılması gereken işlemler planlanmalıdır.

Buna göre;

- Pensli temel beden üzerinde kup yerleri ve pens kaydırma yerleri belirlenip işaretlenmeli,
- Yaka oyuntuları düzenlenmelidir. Gerekli işaret ve yazıları yazılarak şablon çizimi tamamlanır

Model Uygulama 3 Straplez, ön ve arkadan kuplu ve bedene sıkı oturan, etekleri bol ve kabarıktır. Model analizi ve model çizimi incelenerek temel kalıp üzerinde yapılması gereken işlemler planlanmalıdır.

Buna göre;

- Straplez yaka hattı belirlenmeli,
- Kup yerleri belirlenmeli,
- Etekte yapılması gereken açma miktarları ve yerleri belirlenmelidir.

Model Uygulama 4 Kolsuz, sıfır yakalı, boydan kuplu elbisedir. Model analizi ve model çizimi incelenerek temel kalıp üzerinde yapılması gereken işlemler planlanmalıdır.

Buna göre;

- Temel kalıpta çok fazla işlem bulundurmayan bir modeldir.
- Kup yerleri belirlenmeli,
- Etek için açılım miktarları belirlenmelidir. Model Uygulama 5 Kolsuz, boyundan askılı, korsajlı elbisedir. Model analizi ve model çizimi incelenerek temel kalıp üzerinde yapılması gereken işlemler planlanmalıdır.

Buna göre;

- Yaka dekolte hattı belirlenmeli,
- Boyundan gelen askı hattı ve uzunluğu belirlenmeli,
- Korsaj hattı ve alt etekteki açma yerleri ve ölçüleri belirlenmelidir. Kalıp Çizimleri Kontrol Listesi Değerlendirme kriterleri gözden geçirilerek çalışmaların tam ve doğru yapıp yapılmadığına karar verilebilir. Değerlendirme kriterleri sonucunda eksikler tespit edilirse ilgili modelin kalıp çizimleri ve işlem basamakları tekrar incelenerek yapılan işlemler tekrar kontrol edilmelidir.

Çocuk Gelişimi ve Giysi İlişkisinin Önemi

Çocukların sağlıklı gelişimi için beslenmeden sonra en önemli unsurlardan biri giysilerdir. Giysi içinde rahat olmayan bir çocuğun gelişim sürecini etkilemesinin yanı sıra psikolojik olarak da huzurlu olması beklenemez. Bebeklik ve çocukluk döneminde hassas bir cilt yapısı olduğu düşünüldüğünde giysilerinde tene teması açısından sağlıklı ürünlerin kullanımı, güvenlik ve rahatlığı öne çıkaran kavramlardır. Çocukların fiziksel, zihinsel ve ruhsal açıdan sağlıklı gelişimini engellemeyecek doku ve giysi özelliklerinin bilinmesi ve kullanılması oldukça önemlidir.

Çocuğun Gelişim Dönemleri Hakkında Genel Bilgiler

Genel olarak doğumdan sonraki ilk iki yıl bebeklik, üç-altı yaş arası ilk çocukluk (oyun), ilkokul yıllarını kapsayan yedi-on bir yaş ikinci çocukluk, on iki-on sekiz yaş arası ergenlik dönemi olarak kabul edilmektedir.

Bebeklik Dönemi (0-2 Yaş)

Bebeklik dönemi, doğumdan başlayan ve 24. aya kadar devam eden ve çocukların en hızlı büyüüp, geliştikleri dönemdir. Bu dönemdeki çocuklar bedensel (kas ve kemik) gelişimlerinin, bir uzantısı olarak kendi başlarına hareket edebilme, yürümeyi öğrenme gibi aktivitelere başlamaktadır.

İlk Çocukluk (Oyun) Dönemi (3-6 Yaş)

Okul öncesi yılları içine alan ilk çocukluk dönemi, çocuğun aktif olarak çevresine yöneldiği, uyarıcılarla dolu dış dünyayı keşfetmeye çalıştığı, insan yaşamının en temel becerilerinin kazanıldığı bir dönemdir. Bu dönemde özellikle koşma, atlama, sıçrama, yakalama, fırlatma ve topa vurma gibi hareket becerileri kazanılmaktadır.

İkinci Çocukluk (İlköğretim) Dönemi (7-11 yaş)

İlkokulun ilk yıllarında görülen büyümedeki yavaşlama 10 yaşına doğru vücut biyokimyasındaki farklılaşmaya bağlı olarak hızlanmaktadır. Kız çocuklarında ani bir boy artışıyla birlikte ikincil cinsiyet özelliklerinin belirmeye başladığı görülmektedir. Ergenlik (**Adölesan) Dönemi (12-18 Yaş)** Ergenlik dönemi en basit tanımıyla, çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemi olarak tanımlanmaktadır. Bu süreç içinde kazanılan özellikler, bireyin nasıl bir erişkin olacağını belirlerken bu dönemde fiziksel, cinsel ve psikolojik değişim gözlenmektedir. Ergenlik dönemi, bedensel değişikliklerin yaşandığı bir dönemdir. Çocukluk döneminde kısmen yavaşlayan bedensel büyüme ve gelişme, ergenlik döneminde yeniden hızlanarak bu dönemin sonunda yetişkinlikteki yapısına ulaşmaktadır.

Çocuk ve Giysi İlişkisi

Genel olarak bakıldığında giyim, bütün insanlar için ortak özelliklere sahiptir. Ancak giyimi, kadın, erkek ve çocuk giysileri olarak sınıflandırıldığında pek çok yönden birbirinden farklılık göstermektedir. En büyük farklılıklardan biri fiziksel özellikleri diğeri psikolojik davranış biçimleridir. Bu farklılıklar doğal olarak giysi tercihlerini belirlemede olup giysilerin model, kesim, kullanılan malzeme, uygulanan dikiş tekniği ve süsleme teknikleri vb. özelliklerini de etkilemektedir. Günümüzde çocuk giysileri yetişkin giyimi kadar önemli ve hassas özelliklere sahiptir. Yetişkinlerde nasıl moda kavramı varsa, çocuk giyiminde de trendler uygulanmaktadır. Ancak çocuk giysisi üretiminde güzel görünümün yanı sıra sağlık, güvenlik ve konfor daha ön planda yer almaktadır. Yapılan araştırmalarda giyimin; çocuğun büyümesi, gelişmesi ve psikolojisi üzerinde önemli etkileri olduğu görülmektedir. Konforlu, temiz ve zevkli giydirilmiş bir çocuğun kendine olan güven duygusu artığı daha mutlu olduğu belirlenmiştir. İyi tasarlanmış bir giysi, çocuk vücudu üzerinde doğru konumlandırıldığında gerçek amacına ulaşacaktır. Bu nedenle çocuğun anatomik yapısı ve gelişim dönemleri çocuk giyim firmalarını üzerinde önemle durduğu temel konulardan biridir. Çocuk Giyiminde Ölçü ve Ölçü Tablosu

Çocuk Giyiminde Ölçü ve Standart Ölçü Tabloları

Çocuk giysi boyutlandırılmasında iyi bir ölçüm alınabilmesi için doğru noktaların ölçülmesi gerekmektedir. Ancak kullanılacak olan giysi boyutlandırma sistemine göre ölçüler çeşitlendirilerek detaylandırılabilir. Hazır giyim sektöründe giysi kalıplarının hazırlanmasında büyük önem taşıyan ve giysi üretim sürecini de etkileyen vücut ölçüleri için “standart ölçü tabloları” oluşturulmuştur. Ölçü tabloları vücut üzerindeki referans noktaları baz alınarak yapılan ölçülerin ortalamasından elde edilen istatistiksel verilerden oluşmaktadır. Bu ölçü gurupları, vücut üzerindeki belirli ölçülerin alınması sonucunda hem üreticiler hem de müşteriler bakımından kabul gören ve kullanım olanağı sağlayan bir sınıflandırma ortaya koymaktadır. Uluslararası pazarlarda satış yapan çocuk giyim markaları, farklı coğrafi bölge, genetik özellik, etnik ve kültürel yapıya bağlı olarak beden

ölçülerinde bir karmaşa yaşanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle firmalar etiketler üzerine aynı model için farklı numaralama sistemi kullanmaktadır. Çocuk giyimi, yetişkin kadın ve erkek beden numaralama sisteminden farklıdır. Çocuk giyiminde çocuğun gelişim dönemlerine göre gruplama yapılmaktadır. Bu gruplama ay/yıl gelişimine göre; 1-3 ay, 3-4 yaş, 9-14 yaş vb. gibi veya çocuğun 50-56 cm, 140-146 cm vb. gibi boy gelişime göre gruplandırılmaktadır. Bebek giyiminde ölçülendirme sistemi bebeğin aylık gelişim dönemlerine göre sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırma birçok firma için farklılık gösterse de benzer oranlar kullanılmaktadır.

0-2 Yaş Bebek Giyimi Teknik Özellikleri ve Güvenlik

0-2 Yaş Bebek Giyimi Yeni doğan bebekte başın vücuda oranı yetişkinlerdekinden farklı olarak daha büyüktür. Giyim kolaylığı sağlaması açısından baş ölçüsü tasarım ve kalıp çizimlerini etkilemektedir. Boy ve uzunluk ölçüleri yeni doğanlarda ve ilk aylarda bacaklar gergin şekilde yatarak belirlenmektedir. Yeni doğan ve bebekler de gövde hala çok belirgin değil ve göğüs, bel ve kalça çevresi nispeten benzer oranlardadır. Bebek kıyafetleri mümkün olduğunca rahat ve işlevsel olmalıdır. Bu özellikle geceleri için geçerlidir. Pijama ve tulumlar her zaman ekstra uzunluk ve bebek bezi için yeterli boşluk bırakılarak hazırlanmaktadır. Tek parça modellerde bebek bezine hızlı erişim kolay olmalıdır. Bu nedenle basmalı düğmeler, çıtı ve ince fermuarlar kullanılmaktadır. Bebek cildi çok hassastır ve dış etkilere tepki verir, bu nedenle yumuşak, pürüzsüz bir yüzeye sahip malzemelerden bebek giysileri hazırlanmalıdır. Doğrudan cilt üzerinde duran iç çamaşırları için doğal liflerden üretilen pamuk, ince yün vb. kumaşlar kullanılmalıdır. Elastik kumaşlar giyinmeyi kolaylaştırır ve yeterli hareket özgürlüğü sağlamaktadır. 0-2 yaş bebekler daha büyük çocuklarından farklı oranlara sahipler, bebeğin başı vücut oranlarına göre daha büyüktür. Bu nedenle ölçüler hassas bir şekilde alınmalı ve kalıpların yapımında yeterli konfor genişliğine yer verilmelidir. Bebekler 24.aya doğru elleri ile kavradıkları birçok malzemeyi doğrudan ağızlarına almaktadır. Bu nedenle giysi üzerinde çok aksesuarlı modellerin kullanılması sakıncalıdır. Bebeklik döneminde en çok kullanılan giysilerin başında üst bedeni saran tulum çeşitleri ve patikli veya düz alt giyim ürünleridir.

Çocuk Giyiminin Tarihsel Gelişimi ve Değişimi

Giyisi modasında, en temel gruplama kadın, erkek ve çocuk giyim kategorilerinden oluştuğu görülmektedir. Çocuk giyim tarihi incelendiğinde, çocuk giysilerinin 19. yüzyılın sonlarına kadar yetişkinlerin giysilerine benzer özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Yüzyılın sonuna kadar çocuk giyimini yetişkin giyiminden ayıran en önemli özellik sadece çocuk giysilerinin boyunun kısa olmasıdır. Yüzyılın başlarından itibaren çocuklar kendi arzu ve istekleri olan bireyler olarak görülmeye başlanmasının bir sonucu olarak, tekstil ve hazır giyim üreticileri, çocukların ihtiyacının ötesinde onların hayal ettikleri tarzda giysiler üretmeye başlamıştır. Günümüzde çocuk tekstil ve giyim sektörünün hızla büyümesinde, toplum bilincinin artması, teknolojinin ve buna bağlı olarak kitle iletişim araçlarının gelişmesi, medya ve reklamcılığın önem kazanması önemli etkenleri oluşturmaktadır.

Çocuk Giysilerinin Sınıflandırılması

Çocuk giysilerinin çeşitlerinin gruplanmasının temel amacı, giysi tasarımının planlama, üretim, satış gibi koleksiyon hazırlama süreci için gerekli aşamalara çıkış noktası tespit etmektir. Bu gruplamalar ürünün hazırlama ve kullanım amacını belirlemektedir. • Cinsiyete göre çocuk giyimi: Kız çocuk giyimi, erkek çocuk giyimi ana kategoriye oluşturmaktadır. • Yaşa göre çocuk giyimi: Yeni doğan grubu, 3 aylık, 6 aylık gibi ilk 24 ayı kapsayan grup, 3 yaş, 11 yaş gibi yıl bazlı grup, 3-7 yaş, 8-12 yaş gibi gelişime göre gruplandırılmaktadır. • Ürün türüne göre çocuk giyimi: İç giyim, dış giyim, spor giyim, yeni doğan giyim, gece (uyku) giyimi vb. şekilde gruplanmaktadır. • Kullanım amaçlarına göre çocuk giyimi: Okul giyimi, oyun giyimi, özel gün giyimi, kostüm vb. şekilde gruplanmaktadır. • Mevsimsel özelliklere göre çocuk giyimi: İlkbahar, yaz, sonbahar, kış dönemlerine göre gruplanmaktadır. • Ürünün temel malzemesine göre çocuk giyimi: Örgü, dokuma, denim, deri vb. gibi üretim malzeme ve tekniğine göre gruplanmaktadır. **Çocuk Giysi Tasarımı ve Kalıp Hazırlamada**

Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

Müşteri taleplerini; kalite, fiyat, sosyo-ekonomik durum, kültür, marka, yaş vb. gibi etkenler satın alma davranışları belirlemektedir. Çocuk giyimi ele alındığında sağlık, konfor ve güvenlik satın alma davranışlarını doğrudan etkilemektedir. Çocuk giysi tasarımında dikkat edilmesi gereken başlıca hususlar aşağıda verilmektedir.

Kumaş Özellikleri

Çocukların cilt yapısı yetişkinlere göre daha hassas ve narindir. Bu nedenle bebek ve çocuk giysi tasarımında cilt dokusuna zarar vermeyecek ekolojik ve yumuşak kumaşlar kullanılmalıdır. Bebek ve çocukların fiziksel aktiviteleri dikkate alınarak çabuk solmayan, kir tutmayan, kolay temizlenebilen ve dayanıklı kumaşlardan olması tercih edilmelidir. Giysilerin sterilize edilmesi bağışıklık sistemi oluşmamış bebek ve çocukların sağlığı için daha fazla önem taşımaktadır. Bebek ve çocukların yumuşak ve taze cildi için alerjik olmayan, doğal lifli hava alan kumaşların kullanılması gerçekten önemlidir.

Model Özellikleri

Çocukların günlük aktivitelerine uygun olarak belirlenen ürün grupları giysinin model özelliğini de belirlemektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus çocuğun gelişim evrelerine göre modellerin seçilmesidir. Çocukların sürekli hareket halinde ve hızlı bir büyüme içerisinde olmaları dikkate alınarak, seçilecek modellerin çocuğun hareketini ve gelişimini engellememesine dikkat edilmelidir. Çocuk giyiminde model özelliği kadar giysi kalıpları da oldukça önemlidir. Kalıp hazırlamada temel unsur çocuğun yaş ve beden ölçüleridir. Bebek ve çocuk giyiminde fiziksel değişimleri göz önüne alınarak model uygulamaları gerçekleştirilmelidir.

Dikiş Özellikleri

Burada dikim için kullanılacak iplik özelliği önemlidir. İplik yapısı ve numarası örgü, dokuma vb. kumaş özelliğine uygun olmalıdır. Bebek ve çocuk giysilerinde uygulanan dikişler dayanıklı olmalıdır. Giysilerin yıkanmasından ve çocuğun hareketlerinden dolayı söküklere meydana gelmemelidir. Dikilecek olan giysilerin çocuğun büyümesine paralel olarak ayarlanabilir olması, dikişlerin sağlamlığı, süslemelerinde çocuğun yaşına uygun olarak seçilmesi çocuk giyimi dikiminde önemli bir yer tutmaktadır.

Aksesuar ve Süsleme Özellikleri

Çocuk giysilerinde süsleme önemli bir yer tutar. Giysinin severek kullanılmasını sağlamak için

süslmeler çocuğun hoşlanacağı yönde tercih edilir. Çizgi film kahramanlarının, çiçek, hayvan motiflerinin, amblem, işaret v.b. objelerin yer aldığı aplikeler, baskı desenler, dantel, fisto gibi hazır gereçler en fazla tercih edilen süsleme materyalleridir. Bebek giysilerinde, bebeğin eline, ağzına kolayca takılıp kopacak ve yutulabilecek düğme, boncuk gibi küçük parçalarla süslenmiş olmamalıdır.

3-7 Yaş Kız Ve Erkek Çocuklar İçin Temel Beden Kalıbı Hazırlama

3-7 Yaş çocuk giyiminde en önemli unsurlardan birisi boyutsal değişimin hızı, diğeri ise hareket özgürlüğüdür. Okul öncesi çağı da denilen bu dönemde çocuk hem boy hem de ağırlık olarak hızlı gelişmektedir. Bu nedenle çocuk giyiminde değişen uzunluk ve ağırlığa göre alternatif kullanım kolaylıkları düşünölmelidir. 3-7 yaş çocukları için canlı veya açık renkli giyimlerin kullanılması psikolojisini olumlu yönde etkileyecektir. Bu dönemde çocuklar renk, desen ve şekillere karşı ilgi gösterirler ve kendi beğendiklerini almak isterler.

Giriş: Sosyal Kabul, Tüketici Kimliği ve Tasarım İlkeleri

Giriş Toplumsal açıdan bakıldığında sosyal ortamda kabul görme konusunda önemli bir yeri olan giysiler, kişinin bulunduğu çevre içerisinde kendine olan güvenini kazanmasında etkili olmaktadır. Çocukların giysi tercihlerinde karar verme isteklerinin benimsemesi öz benlik ve kimlik gelişimlerinde olumlu bir süreç oluşturmaktadır. Yapılan birçok araştırma göstermektedir ki çocuklar kendi başlarına alışveriş yapmaya 4 yaşından itibaren başlamaktadır. Araştırmalar incelendiğinde 5 yaşında çocuklar satın alma gücüne sahip olmakta, 7 yaşında istediği ürünleri almak için parayı önemli görmekte, 9 yaş ve sonrasında ise tüketici durumunda olduğu anlaşılmaktadır. Giyim; çocuklar ve özellikle gençler için akran grupları arasında fiziksel ve duygusal açıdan kabul görme amacıyla da kullanılmaktadır. Çocuğun bilinçlenerek sosyalleşmeye başladığı 3 yaştan, ergenlik dönemine kadar olan yaş aralığı, giyim ürün çeşitlerinin en fazla planlanıp üretildiği yaş grubu olduğu belirtilmektedir. Özellikle bu yaşlardaki kız çocukları moda ve marka ürünlere özel giysi türlerine yönelmekte ve spor giysilere ilgi göstermektedir. Çocuklar okula başladıklarında akranlarından daha fazla etkilenmekte ve çocuklar popüler ve marka giysiler için ebeveynlerini yönlendirmektedir. Bu nedenlerle çocuk ve ergen tüketiciler hazır giyim sektöründe üretim ve pazarlama açısından yeniliklere hızlı uyum sağlayan dinamik potansiyele sahiptir. Günümüzde birçok marka, yetişkin ve çocuk tekstillerini ayrı gruplamaktadır. Çocuk ve yetişkin tekstillerinde dokuma, örme özelliklerindeki farklılıkların yanı sıra desen seçimi açısından farklılıklar söz konusudur. Çocuk giyiminde kullanılan desenler şiddet öğelerinden uzak, pozitif etki oluşturacak şekilde tasarlanmalıdır. Dolayısıyla tasarımcıların desen seçimi yaparken tüm bunları dikkate almaları gerekmektedir. Geleceğimizin bireyleri olan çocukları topluma kazandırmak onları olumlu düşünen, çevresine duyarlı ve kişilikli bireyler olarak yetiştirmek önemli bir görevdir. Çocukların gelişim özelliklerini ve beklentilerini bilmek tasarım ve kalıp hazırlama süreçleri açısından önem taşımaktadır.

8-14 Yaş Kız Çocuklarının Gelişimi Hakkında Bilgiler

8-14 Yaş Kız Çocuklarının Gelişimi Hakkında Bilgiler Çocuklarda fiziksel büyüme, dış görünümün yanı sıra iç organlarının yapı ve büyüklüğünde de değişimler oluşturmaktadır. Çocukların büyüme hızı ergenlik dönemine kadar belirli bir periyotta ilerleme gösterirken ergenliğe gelindiğinde büyüme hızı artmaktadır. 8- 14 yaş grubunda enine büyüme oranı boyuna büyümeden fazladır. Bu büyümeye rağmen kızlarda bel şekillenmesi daha fazla olur. Her iki cinsiyette de bacakların uzaması gövdeden daha fazladır. Normal bir ergenlik sürecinde boy uzar, erkeklerde omuzlar genişler, kızlarda bel ve kalça form almaya başlar. Normalden çok daha hızlı bir şekilde gerçekleşen fiziksel değişimler, kız çocuklarında önemli psikolojik ve davranışsal sonuçlara neden olmaktadır. Göğüslerin hızla büyümesi, kadınsı hatlara sahip olmaya başlanması, hızlı ve erken başlangıçtan dolayı erkeklerden daha uzun ve iri olma durumu gibi yetişkinliğe yaklaştıran fiziksel değişimlerin yanında duygusal ve zihinsel olarak yetişkinliğe hazır olunmaması kızlarda zaman zaman kendi içlerinde çatışmaya neden olmaktadır. Özellikle ergenlik dönemindeki çocuklar başkalarının dikkatini çekecek, “tarz olan” kıyafetleri önemsemektedir. . Bütün bu özelliklerin giysi kalıbı hazırlama ve ayarlanabilir ölçülerde model özelliği oluşturulması amacıyla kullanılması markaların başarısını arttıracaktır. Günümüzde özellikle genç nesil küreselleşmenin etkisiyle daha yaratıcı, özgün ve enerji dolu ritmiyle günün her saatinde rahatlıkla kullanılan giyimlere yönelmiştir.

Kız Çocukları ile Özdeşleşen Giysi Formları

Kız Çocukları ile Özdeşleşen Giysi Formları Çocuk giyim özellikleri incelendiğinde çocuğun hareketliliği, masumiyeti ve toplumdaki yeri “çocuk giyimi” özelliklerini de şekillendirmektedir. Çocuk giyiminde renk önemli bir etkidir. Cinsiyete bağlı görsellik açısından giysilerin ayırt edici özelliklerinin de başında renkler gelmektedir. Ayrıca giysi formlarında kullanılan detaylarda kız ve erkek çocuk giyiminde ayırt edici bazı özellikler göze çarpmaktadır.

Bebe Yakalı Giysiler: Bedene takılan yaka gurupları içerisinde yer alan “bebe yaka “ boyun çevresini saran yaka uçları yuvarlatılmış yaka çeşididir. Bebek ve çocukların boyun gelişimleri yetişkinden daha kısa olduğu için boyun bölgesini tahriş etmemesi için sık kullanılan bir yaka modelidir. Bebe yakalar 19. yüzyıla kadar erkek çocuk ve gençler tarafından daha geniş ve bol fırfırlı bir görünüm ile kullanılmıştır. Kaynaklara göre bebe yakaların 19.y.y. sonlarına doğru sadeleştiği görülmektedir. 1960'ların çocuk modasında erkek çocukları bebe yakalı bluzları genellikle kısa pantolon ve şortlarla kullanmışlardır. Tarihi süreçte bir erkek çocuk yakası olarak kullanılan bebe yaka günümüzde ağırlıklı

olarak kadın giyiminde ve özellikle de kız çocuk giyiminde kullanılmaktadır.

Tütü Etekler: Tütü, dört veya beş kat ipek, tül veya şifon tarzı hafif gramajlı kumaşlardan hazırlanan geniş kesim bir etek türüdür. Kız çocukları için sıklıkla kullanılan tütü gerçekte kadın bale dansçıların giydiği çok katlı bir elbisedir. Günümüzde kız çocukları için cezbedici bir giysi olması yanı sıra kostüm amaçlı da kullanılmaktadır. Giyim tarihi incelendiğinde tütünün kullanımı, 1832 yılında Eugéne Lamy tarafından tasarlanmış ve La Sylphide balesinde Marie Taglioni (parmak ucuna çıkan ilk balerin) tarafından giyilen, diz altına kadar uzanan çan şeklindeki “Romantik Tütü” ile başlamaktadır.

Robalı, Büzgülü/Pileli Elbiseler: Çocukların gelişim süreci göz önüne alındığında hareketini kısıtlayacak ve beden gelişimini olumsuz etkileyecek dar kesim giysiler kullanılmaması gerekmektedir. Bu nedenle giysilere geniş ve rahat kesim özelliği sunan büzgü ve pililer kız çocuk giysilerinde sıklıkla kullanılmaktadır. Kız çocukları için roba veya belde yer alan kesiklerden sonra büzgü veya pili yerleştirerek konforlu ve estetik giysi modelleri oluşturulmaktadır. Kız çocuk elbise modellerinde sıkça kullanılan roba; bir giysinin omuz ile göğüs arasında kalan bölümüdür. Robalar çocuk giyimi yanı sıra yetişkin giyimde de model özelliği oluşturmaktadır.

Giriş: Giysi Ergonomisi ve Kalıp Hazırlamanın Önemi

İnsan için tasarlanan ürünler içerisinde, yaşamsal ve çevresel bir öneme sahip olan giysi, insan vücudu hareketine, vücut tipine ve ölçülerine uygun üretilmektedir. Giyim üretiminin başlangıcı olan kalıp hazırlama, tasarlanan giyimin istenilen biçimde ortaya çıkmasında en önemli unsurdur. Çocuk ve ergen hazır giyiminde ürün ergonomisinin ana amacı estetikle birlikte giysi konforu ve fonksiyonelliğini arttırmaktır. Bir giysiden vücudun fiziksel özelliklerine uyum sağlaması beklenmektedir. Hazır giyim ürünlerinde dikkat edilen en önemli unsur, kalıpların müşteri kitlelerine uygun ölçülerini yansıtan ölçülerle hazırlanmasıdır. 1871 yılında İngiliz gömlek firması Brown, Davis & Co ilk kez önden düğmeli gömleğin patentini almıştır. Düğmeli yaka gömlekler ilk olarak 1896'da Birleşik Devletler 'de polo oyuncularının gömleklerinden esinlenilerek Brooks Brothers tarafından sunulmuştur. "John Brooks" golf oynarken gömlek yakalarının rüzgârda uçup, görmeyi engellediği ve dikkati dağıttığını görmüş ve bunun üzerine gömlek yakaların ucuna düğme dikerek, buna engel olmaya çalışmıştır.

Ergenlik Döneminde Erkek Çocukların Gelişimi ve Giyim Tercihleri

Ergenlik Döneminde Erkek Çocuklar Ergenlikte 9-11 yaşlarından başlayarak 17-18 yaşlarına kadar sürebilen hızlı fiziksel, zihinsel ve sosyal-duygusal değişimler ve bunların yarattığı kaygı ve stres kız ve erkek ergenlerde farklı tepkilere yol açmaktadır. Araştırmalar gösteriyor ki ergenlik çağı ülkemizde kızlar için 13-14, erkek çocuklar için de 14-15 yaş aralıklarıdır. Erkekler için ergenlik değişimleri daha kaslı bir yapıya sahip olma, omuzların genişlemesi ve sakal çıkması anlamına gelmektedir.

Ergenlikteki fiziksel değişimle ilgili araştırılan konulardan en önemlisi fiziksel olgunluğun zamanlamasıdır. Herkesin ergenlik aşamasında aşağı yukarı aynı fiziksel değişimleri yaşadıkları bilinmektedir. Ergenlikte erken veya geç olgunlaşmanın beraberinde getirdiği sorunlar bellidir.

Yaşlılarından geç olgunlaşan kişi akrabaları arasında açık şekilde göze batmaktadır. Erkekler, popülerliğin bir ölçütü olduğu için atletik yapıya oldukça önem verirler. Bu beklenti ve gelişim süreçleri giysi tercihlerinde etkili olmakta ve ürün özelliklerinin oluşturulmasında dikkate alınması gereken durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı yaştaki çocukların kiloları, boyları ve vücut yapılarında bireysel farklılıklar olabilir. Bu nedenle farklı fiziksel ve yapısal özelliklere sahip çocukların vücut özelliğine ve ölçülerine göre beden kalıbı hazırlanması gerekmektedir.

Erkek Giyiminin Genel Karakteristiği ve Kalıp Özellikleri

Erkek Giyim Özellikleri Erkek, kadın ve çocuk giyim grupları incelendiğinde erkek giyimi daha az ürün ve model çeşitliliğinin yanı sıra moda trendlerinin daha az değişim gösterdiği bir alanda yer almaktadır. Erkek giyimi, kadın giyiminde ya da çocuk giyiminde olduğu gibi çok fazla çeşide sahip değildir. Uzun yıllar erkek giyimi gömlek, yelek, ceket ve kravattan oluşan "takım elbise" olarak tanımlanmıştır. Resmi çalışma ortamına sahip erkeklerin tercihi olan klasik giyim, farklı kaynaklara göre 4 giysiden, 3 giysiden ya da 2 giysiden oluşmaktadır. Pek çok kaynakta ceket ve pantolon olmak üzere klasik giyimin iki temel giysiden oluştuğu belirtilmektedir. Erkek giyiminde çok fazla model bulunmamasıyla birlikte, erkek vücudu, kadın vücuduna göre daha düz hatlara sahip olduğundan kalıpta ya da üretimdeki en ufak hata daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, baz kalıplar üzerinde yapılacak değişiklik kendini hemen göstereceğinden erkek giyiminde kalıp ve üretime daha fazla özen göstermek gerekmektedir.

Erkek Gömleğinin Tarihsel Gelişimi

Erkek Gömleği Genel Özellikleri Erkek giyiminin en değerli parçası olan gömlek; önce Eski Mısır'da kullanılmaya başlanmış, ortaçağda soylu bireylerin statü sembolü haline gelmiş, günümüzde kadın ve erkek modasının vazgeçilmezleri arasında yer almıştır. Gömlek tarihi incelendiğinde, Avrupa Rönesans'ının başlangıcına kadar gömlek bir iç çamaşırı olarak kullanılmaktaydı. İtibarlı bir erkeğin gömleğini göstermesi kabul edilemez bir durumdu.

Erkek Gömleklerinde Yaka Çeşitleri

Erkek yaka veya gömlek yaka olarak nitelendirilen yakaların çeşitleri aşağıda yer almaktadır.

Düz Gömlek Yaka: Klasik erkek yaka çeşididir. Yaka genişliği 7cm - 8,5 cm arasındadır. Yaka ucu açıklığı dardır. Klasik gömlek anlayışı ile her dönem trendlerde yer almaktadır. Yaka genişliği ve yaka açıklığına göre İtalyan yaka, kent yaka, spread yaka gibi isimler verilmektedir.

Yuvarlak Gömlek Yaka: Yaka uçları yuvarlaktır. Vintage bir yaka çeşididir ve dönem dönem moda trendlerinde görülmektedir. Genellikle ince kravat, fular veya ince şerit ile kullanılmaktadır.

Düğmeli Yaka: Yakaların uçlarını düğme ile bedene sabitlemektedir. Daha çok spor ceketlerle

kullanılması tavsiye edilen bir gömlek yakası modelidir. Yakada daha yumuşak tela kullanıldığından düğmeler ile daha dik görünmesi sağlanmaktadır. Düğmeler karşıdan bakıldığında görülebileceği gibi yaka uçlarının altına yerleştirilerek düğmeler gizlenmektedir.

Şeritli Yaka: Yakaların uçlarını ince kumaş şerit ile bedene sabitlemektedir. Kravat kullanımında estetik bir görünüm sağlamaktadır.

İğneli Yaka: İnce, metal bir aksesuar ile yaka uçlarından geçip kravatın altından kalacak şekilde kullanılan oldukça sert bir yaka çeşididir. Kravat ile kullanıldığında çok düzgün ve mükemmel bir görünüm sağlamaktadır.

Smokin Yaka: Smokin ve frak gömleklerinde kullanılan bir yaka çeşididir. Papyon, kravat vb. aksesuarlar ile tamamlanmaktadır. Ülkemizde “Ata yaka” olarak bilinmektedir. Bunun başlıca sebebi Mustafa Kemal Atatürk tarafından sıklıkla kullanılmasından kaynaklanmaktadır.

Hâkim Yaka: Düz yakadan farklı olarak sadece boynu saran, yüksekliği olan yaka çeşididir. Farklı yükseklikte olmakla birlikte genellikle tek düğme ile kapanan bir modeldir.

Erkek gömleği giyildiği yere ve zamana göre sınıflandırıldığında 3 ana kategoride toplanabilmektedir.
Klasik Erkek Gömleği: Günlük veya resmi toplantılarda, ceket içerisine giyilen veya tek kullanılan önden düğmeli, kollu, gömlek yakalı, manşetli, tek göğsü üzerinde cep bulunan, pamuklu kumaştan hazırlanmış, aksesuar olarak kravat, kravat iğnesi ve kol düğmeleriyle kullanılabilen erkek gömleğidir.

Casual (Spor) Erkek Gömleği: Genellikle günlük giyilen rahat ve kullanışlı, farklı renk ve model özelliği taşıyan, pamuklu, yünlü, keten veya denim gibi birçok kumaş ile hazırlanabilen çoğunlukla düğmeli yaka ile tasarlanan spor tarzı erkek gömleğidir.

Fantezi (Ceremony) Erkek Gömleği: Bu gömlek grupları daha çok özel günlerde kullanılmaktadır. Düğünlerde, özel törenlerde, balolarda kullanılan gömleklerdir. Bu gömlekler ata yaka, klasik yaka gibi yakalar ile kullanılmaktadır. Smokin gömlekler fantezi erkek gömleği içerisinde yer almaktadır. Özel bir stili bulunmaktadır. Genellikle takım ceket ve smokin takımla giyilmektedir. Papyon veya özel kravat tercih edileceğinden ata yaka kullanılmaktadır.

Çocuk Giyimi ve Üniseks Tasarım İhtiyacı

Çocuk giysileri de bu süreçte öncelikle örtünme ihtiyacı ile yetişkin giysilerinin birer kopyası olarak ortaya çıkmıştır. Zamanla çocukların ihtiyaçlarının anlaşılması, büyüme ve fiziksel gelişimlerinin dikkate alınması ve moda dünyasındaki gelişmeler ile şekillenerek ayrı bir sektör haline gelmiştir. Çocuk giyimi kendi içerisinde çeşitli gruplara ayrılmaktadır. En belirleyici olan cinsiyete göre giysilerin konumlandırılmasıdır. Günümüzde dünya çapında pazar payı büyük olan hazır giyim markaları tarafından yapılan araştırmalar incelendiğinde, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına dönük beklentilerin üniseks giyim tasarımlarına ihtiyaç doğurduğu görülmektedir. 1960'larda giyimdeki cinsiyet ayrımına karşı "Üniseks (unisex) Moda" ortaya çıkmıştır. Üniseks giyimin temelinde, cinsiyetler arasındaki farklılıkların ortadan kalkması ve eşitlik fikirleri yatmaktadır.

Üniseks Giyim Kavramı

Üniseks Giyim Kavramı Üniseks (unisex) İngilizce kökenli bir kelime olup, genel tanımı ile cinsiyete özgü olmayan, her iki cinse de uyan, cinsi farkı gözetmeme anlamına gelmektedir. Üniseks kavramı kadın ve erkeğe yüklenen sınırlayıcı tanımlar dışında eşitlik ve uyumdan kaynaklanan ihtiyacı tanımlamak için kullanılmaktadır. Üniseks kavramının ortaya çıkışı, kadın ve erkeğin cinsiyet ayrımcılığından oluşan sınırları ortadan kaldırmaktır. Fikir akımları ile moda arasında güçlü bir bağlantı vardır. Giyimdeki cinsiyet ayrımına karşı "Üniseks Moda" 1960'larda ortaya çıkmıştır. Üniseks modasının temelinde feminizm yatmaktadır. Üniseks giysiler, kadınların iş ve sosyal hayatta aktif görevler alması, değişen sosyolojik şartlar ile ihtiyaç duydukları giysileri kullanmayı başlatarak gerçekleşmiştir. Kadınların erkekler gibi bulunduğu şartlara yönelik benzerlik gösteren giysileri kullanmalarından ortaya çıkan terim, ilk olarak 1968'de, haftalık yayınlanan Amerikan Life dergisinde kullanılmıştır. Üniseks giyim, genel olarak beden formunu ve kimliği belli etmeyen, nötr renkler ve belli kalıplar içerisinde olan bir moda anlayışını ifade etmektedir. Bu bağlamda, üniseks modanın hem kadınlar hem de erkekler için uygun giyim stilidir. Günlük giyimin önemli bir bölümünde; denim pantolonlar, tişörtler, sweatshirtler, kazaklar, uzun hırkalar, blazer ceketler ve çeşitli dış giyim ürünlerine kadar pek çok giysi üniseks giyimi kapsamaktadır. Bunun yanı sıra spor ayakkabı, çanta ve şapka gibi çeşitli aksesuarlar üniseks giyim öğelerine dâhil edilmektedir

Üniseks Giyimin Tarihsel Süreci

Üniseks Giyimin Tarihsel Süreci Uzun yıllar boyunca kadın ve erkek giyiminin belirleyici sınırlılıklarını toplumsal normlar belirlemişti. Bu normlar birçok bölgede daha ileri bir aşamaya taşınmış ve resmi kanunlarla yasalaştırılmıştır. Ancak değişen toplumsal yapılar zaman içerisinde bu katı normları sorgulatmıştır. Kadın giyimini erkeksi görünüme yönlendiren önemli etkenlerin başında Birinci ve İkinci Dünya Savaşları gelmektedir. Öncelikle Birinci Dünya Savaşının olumsuz etkileri arasında azalan erkek nüfusu vardı. Genç erkek nüfusun büyük çoğunluğu cepheden dönememişti. Erkeklerin görevlerini de üstlenen kadınlar, bir süre sonra erkek giyim tarzını benimsemeye başladılar. Kadınların şehirlerde iş gücüne katılmalarıyla başlayan erkeksi giysilerin kullanımı, iş hayatında üniseks giyim açısından ortak ve eşitleyici bir konuda olduğunu göstermekteydi. İşçi sınıfı giyimin simgesi olan tulumların feminizm açısından bakıldığında erkek cinsiyetçi yapıya ait olmadığını, çalışan kadınların bedensel güç ve iş hayatında erkekler gibi var olabileceklerini vurgulamaktadır. 1960'lar geleneksel kavramlardan, yaş, cinsiyet ve sınıfın tamamen yeniden tanımlandığı olağandışı değişim dönemidir. Üniseks kavramının ortaya çıkışını hazırlayan elverişli ortam, gençlik ve evrensellik ile ilgili yeni tanımların tasarımcılara ilham kaynağı oluşturmaktadır. Üniseks eğilimi gençler tarafından 1960'ların hippie hareketi ile beslenmiştir. Kadın ve erkek bedeninin özgürlüğü ile ortaya çıkan akım, cinsel ve sosyal sınıflamanın olmadığı düşüncesini savunmuştur "Oversize" olarak nitelendirilen geniş giysi tasarımları bu oluşumun önemli bir çıktısı olarak değerlendirilmektedir. Genel olarak üniseks giyim jeansler, tişörtler, sweatshirtler, eşofman gurupları yanı sıra gömlek, pantolon, ceketten oluşan ürünler ile her iki cinsiyet için de kullanılabilir niteliktedir.

Cinsiyetsiz Modaya Genel Bakış

Cinsiyetsiz Modaya Genel Bakış Cinsiyetsizlik kavramının modadaki karşılığı, günümüze kadarki süreçte gelişerek oluşan üniseks moda/ stil/ giyim ve androjen moda/ stil kavramları ile beraber bu yaklaşımları kapsayıcı nitelikteki son yıllarda kullanılan bir terim olan "Genderless Fashion" (Cinsiyetsiz Moda) olarak tanımlanan anlayıştır. Modanın sınır tanımaz söylemi cinsiyetin de dâhil olduğu pek çok fitri alanı sorgulamaya açmaya ve değişim dönüştürmeye başlamıştır. Üniseks giyim ile

başlayan cinsiyetsiz moda erkeklerin kadın gibi görünmeyi, kadınların erkek gibi görünmeyi tercih ettiği bir bakış açısıyla modada ilerlemektedir. Modanın bu noktaya gelmesinde iki faktörün etkisi vardır. Birinci faktör dünyanın sınır tanımaz biçimde sosyalleşmesidir. İkinci faktör ise iktisadi anlamda moda sektörüne yeni kapılar açma zorunluluğudur.

Çocuk Giyiminde Üniseks

Çocuk Giyiminde Üniseks Günümüzde üniseks tasarımlar yapan çocuk giyim markaları, giysilerinde cinsiyet ayrımı yapmamaktadır. Giysiler yaşa veya kategorisine (tişört, pantolon vb.) göre ayrılmaktadır. Üniseks giyimde, hem erkek hem de kız çocuklara uygun olabilmesi için daha bol ve vücudu sarmayan kalıplar tercih edilmektedir. Üniseks markalar, iki cinsiyeti de tek bir çatıda buluşturmayı, aynı şeyleri sevebileceklerini göstermeyi hedeflemektedir. Üniseks giysiler tüm çocuklar için tasarlanmakta ve pazarlanmaktadır. Cinsiyet kodu bilincinde, "kızlar için" veya "erkekler için" olarak ayrılan belirli renklerin, temaların ve sloganların birbirine zıt olarak kullanılması üniseks giyimin temelini oluşturmaktadır.